

ผลกระทบของการเจรจาอบอุรุกวัยต่อ
อุตสาหกรรมสิ่งทอ

เสนอโดย
ศุภัช ศุภขลาสัย

กรกฎาคม 2539
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

**ผลกระทบของการเจรจาอบอุรุกวัยต่อ
อุตสาหกรรมสิ่งทอ**

**เสนอโดย
ศุภัช ศุภขลาสัย**

**กรกฎาคม 2539
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย**

ผลกระทบข้อตกลง GATT รอบอุรุกวัยต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอไทย

ศุภชัย ศุภชลาลัย*

1. บทนำ

สิ่งทอเป็นสินค้าที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทย ทั้งในด้านมูลค่าเพิ่มแก่ระบบเศรษฐกิจ มูลค่าการส่งออกและการจ้างงาน ซึ่งปัจจุบันเป็นสินค้าส่งออกสำคัญที่สุดของประเทศ การค้าสิ่งทอในตลาดโลกประสบกับภาวะที่มีการกีดกันมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน นับตั้งแต่หลังสงครามครั้งที่สองเป็นต้นมา สิ่งทอถึงแม้ว่าจะเป็นสินค้าอุตสาหกรรม แต่ไม่ได้อยู่ภายใต้ GATT (General Agreement of Tariff and Trade) กลับอยู่ภายใต้ข้อตกลงที่เรียกว่า MFA (Multi-Fibre Arrangement) ซึ่งเป็นการกีดกันการนำเข้าสิ่งทอของประเทศผู้ส่งออกซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นประเทศกำลังพัฒนา โดยประเทศพัฒนาแล้ว และใช้ระบบโควต้าแบบสมัครใจ หรือ Voluntary Export Restraints (VERs)

ถึงแม้ว่า MFA ซึ่งเป็นมาตรการกีดกันการค้า แต่ก็ได้รับความเห็นชอบจาก GATT โดยประเทศนำเข้าซึ่งเป็นประเทศพัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ใช้ข้อยกเว้นในมาตรา 19 ซึ่งว่าด้วยการนำเข้าที่ไปทำลายการผลิตภายในประเทศผู้นำเข้า (Market Disruption) นอกจากนี้การจำกัดปริมาณการนำเข้าโดยความสมัครใจของประเทศผู้ส่งออก หรือ VERs ที่จะจำกัดตัวเองก็ใช้เป็นข้อหลีกเลียงได้ตามมาตรา 4 ซึ่งห้ามการตั้งอุปสรรคทางการค้าขึ้น ดังนั้น MFA จึงได้พัฒนามาเรื่อย ๆ จาก MFA I จนถึง MFA IV แต่ในการเจรจา GATT รอบอุรุกวัย ได้มีความคิดริเริ่มที่จะนำสิ่งทอกลับเข้ามาอยู่ภายใต้กรอบของ GATT ใหม่ และผลการเจรจารอบอุรุกวัยรอบสุดท้าย ในเดือนธันวาคม 2536 ตกลงที่จะนำสิ่งทอกลับเข้าอยู่ภายใต้กรอบของ GATT ใหม่ โดยมีกระบวนการที่จะทำให้การค้าสิ่งทอในตลาดโลกได้ปรับตัวกลับมาเป็นการค้าเสรีอีกในระยะอีก 10 ปีข้างหน้า

งานวิจัยฉบับนี้จะวิเคราะห์ถึงผลกระทบของผลการเจรจา GATT รอบอุรุกวัยที่มีต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอไทย และ จะเน้นผลกระทบสินค้าที่เป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูปมากกว่าสิ่งทอชนิดอื่น ๆ โดยจะเริ่มจากการนำเสนอภาพรวมเกี่ยวกับอุตสาหกรรมสิ่งทอ จากนั้นจะกล่าวถึงวิวัฒนาการของการกีดกันการค้าสิ่งทอและผลกระทบที่มีต่อประเทศผู้ส่งออก รวมทั้งประเทศไทย ข้อตกลงใน GATT รอบอุรุกวัยในส่วนของการค้าสิ่งทอ และผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นต่ออุตสาหกรรมไทย

* ผู้เขียนขอขอบคุณ นายอาชนัน เกาะไพบูลย์ ซึ่งเป็นผู้ช่วยวิจัยในงานฉบับนี้

2. อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของไทย

สิ่งทอเป็นสินค้าที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาอุตสาหกรรม เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี ไต้หวัน และฮ่องกง ซึ่งอุตสาหกรรมนี้เคยมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้ และ เป็นอุตสาหกรรมเริ่มต้นของการพัฒนาอุตสาหกรรม (Industrialization) แต่ปัจจุบันล้นลดความสำคัญลง อันเนื่องมาจากปัญหาเรื่องค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของความได้เปรียบในการผลิต และการส่งออกของสินค้าสิ่งทอในตลาดโลก จนปัจจุบันประเทศญี่ปุ่นที่เคยเป็นประเทศส่งออกสินค้าสิ่งทอของโลกกลับกลายมาเป็นประเทศนำเข้าสุทธิ และประเทศไต้หวันก็มีแนวโน้มเช่นเดียวกับญี่ปุ่นที่ปริมาณการส่งออกมีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของผู้ผลิตเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น (Labour Intensive Industry)

อุตสาหกรรมสิ่งทอในความหมายอย่างกว้าง ประกอบไปด้วย 5 อุตสาหกรรมหลัก คือ อุตสาหกรรมเส้นใยสังเคราะห์ ปั่นด้าย ทอและดักผ้า ฟอกย้อมและแต่งสำเร็จ และเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมสิ่งทอ และ เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ได้ทวีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยจนเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มและการจ้างงานสูงเป็นอันดับที่หนึ่งในภาคหัตถอุตสาหกรรม นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์สิ่งทอโดยเฉพาะอย่างยิ่งเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นสินค้าส่งออกอันดับหนึ่งของประเทศมาตลอด 10 ปี ที่ผ่านมา และนำรายได้เงินตราต่างประเทศที่สำคัญเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ

1. มูลค่าเพิ่ม (Value Added)

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มในปัจจุบันเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงที่สุดในภาคหัตถอุตสาหกรรม โดยทวีความสำคัญขึ้นเรื่อย ๆ จากอดีต โดยในปี 2518 อุตสาหกรรมนี้ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มเพียง 16,190 ล้านบาท (ตารางที่ 1) และเพิ่มขึ้นเป็น 49,093 ล้านบาทในปี 2528 122,053 ล้านบาทในปี 2533 หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 28.6 21.2 และ 20.5 ของมูลค่าเพิ่มรวมภาคหัตถอุตสาหกรรมในปี 2518 2528 และ 2533 ตามลำดับ และได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วจนมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมนี้เท่ากับ 163,589 ล้านบาท 176,119 ล้านบาท และ 200,100 ล้านบาทในปี 2535 2536 และ 2537 ตามลำดับ แต่ในช่วงปี 2533-2537 สัดส่วนร้อยละต่อมูลค่าเพิ่มรวมภาคหัตถอุตสาหกรรมไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก โดยอยู่ในช่วงร้อยละ 17.3 -

21.6 ทั้งนี้เป็นผลของการขยายตัวอย่างรวดเร็วของภาคหัตถอุตสาหกรรมส่วนอื่น ไม่ใช่เพียงแต่ อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเท่านั้น

อัตราการขยายตัวของมูลค่าเพิ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มขยายตัวโดยเฉลี่ยในอัตราร้อยละ 12.8 ต่อปีในช่วงปี 2518-2536 (ตารางที่ 2) โดยในช่วงปี 2518-2522 ขยายตัวในอัตราร้อยละ 18 อัตราการขยายตัวชะลอตัวลงเล็กน้อยเหลือร้อยละ 12 ต่อปี ในช่วงปี 2523-2527 อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มได้เริ่มขยายตัวในอัตราสูงขึ้นในช่วงปี 2528-2532 ซึ่งขยายตัวในอัตราร้อยละ 18 ต่อปี และกลับขยายตัวในอัตราชะลอลงตั้งแต่ปี 2534 โดยขยายตัวในอัตราน้อยกว่าร้อยละ 10 ในปี 2535 - 2537

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของมูลค่าเพิ่มในอุตสาหกรรมนี้ อุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในอุตสาหกรรมนี้ มากกว่าร้อยละ 30 ของมูลค่าเพิ่มรวมของ อุตสาหกรรมนี้มาจากอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มตลอดช่วงปี 2518-2536 โดยในปี 2518 อุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มเท่ากับ 5,864 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 36 ของมูลค่าเพิ่มรวมในอุตสาหกรรมนี้ และมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มได้ขยายตัวต่อเนื่องโดยมูลค่าเท่ากับ 24,871 ล้านบาทในปี 2528 หรือคิดเป็นสัดส่วนของมูลค่าเพิ่มรวมจากอุตสาหกรรมนี้เท่ากับร้อยละ 51 ในช่วงระหว่างปี 2513-2528 สัดส่วนดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงในช่วงกว้าง ๆ ขึ้นกับการขยายตัวของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มและอุตสาหกรรมสิ่งทออื่น ๆ แต่นับตั้งแต่ปี 2533 อุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มมีมูลค่าเพิ่มประมาณ มากกว่าร้อยละ 50 ของมูลค่าเพิ่มรวมทั้งอุตสาหกรรม โดยมีมูลค่าเท่ากับ 79,850 ล้านบาท ในปี 2534 หรือคิดเป็นร้อยละ 54 ของมูลค่าเพิ่มรวมทั้งอุตสาหกรรม และเพิ่มขึ้นเป็น 88,468 ล้านบาท 99,497 ล้านบาท และ 116,701 ล้านบาท ในปี 2535-2537 ตามลำดับ หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 54 56 และ 58 ในปี 2535-2537 ตามลำดับ

2. การจ้างงาน (Employment)

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถก่อให้เกิดการจ้างงานมากที่สุดในภาคหัตถอุตสาหกรรม โดยมีการจ้างแรงงานคิดเป็นสัดส่วนมากกว่า 1 ใน 4 ของการจ้างงานรวมในภาคหัตถอุตสาหกรรมตั้งแต่ปี 2518 เป็นต้นมา ในปี 2528 อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มก่อให้เกิดการจ้างงานสูงถึง 624,000 คน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 30 ของ

คน ในปี 2534 เป็น 1,122,560 คนในปี 2537 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละต่อการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมโดยรวมเท่ากับร้อยละ 29

เมื่อพิจารณาในองค์ประกอบของอุตสาหกรรมนี้ อุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเป็นอุตสาหกรรมที่มีการจ้างงานสูงที่สุดเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมสิ่งทออื่น ๆ ระหว่างปี 2531-2536 (ตารางที่ 4) แรงงานจำนวนมากกว่าร้อยละ 75 ของการจ้างงานรวมในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มอยู่ในอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม ทั้งนี้เนื่องจากอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานหนาแน่น (Labour Intensive) ที่สุดในกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม รองลงมาได้แก่ อุตสาหกรรมทอและดักผ้า ส่วนอุตสาหกรรมปั่นด้าย เส้นใยสังเคราะห์ ฟอกย้อมและแต่งสำเร็จ เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ทุนหนาแน่น (Capital Intensive) บทบาทการจ้างงานจึงมีน้อย

โดยในปี 2537 การจ้างงานรวมของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเท่ากับ 1,122,560 คน อุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มมีการจ้างงานเท่ากับ 862,500 คน รองลงมาได้แก่ อุตสาหกรรมทอและดักผ้า มีการจ้างงานสูงถึง 130,080 คน ส่วนอุตสาหกรรมปั่นด้าย ฟอกย้อมและแต่งสำเร็จ และ เส้นใยสังเคราะห์ มีการจ้างงานเท่ากับ 62,460 คน 51,020 คน และ 16,500 คน ตามลำดับ คิดเป็นสัดส่วนต่อการจ้างงานของอุตสาหกรรมสิ่งทอโดยรวมเท่ากับร้อยละ 77 12 6 4 และ 1 สำหรับอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ทอและดักผ้า ปั่นด้าย ฟอกย้อมและแต่งสำเร็จ และเส้นใยสังเคราะห์ตามลำดับ (ตารางที่ 4)

3. การส่งออก

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มได้พัฒนาจากอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า จนปัจจุบันได้กลายมาเป็นอุตสาหกรรมที่มีการส่งออกที่สำคัญที่สุดในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งของอุตสาหกรรมสิ่งทอ เป็นสินค้าส่งออกอันดับหนึ่งของการส่งออกของไทยมาตั้งแต่ปี 2529 จนถึงปัจจุบัน โดยในปี 2518 การส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอมีมูลค่าเพียง 3,567 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 7 ของการส่งออกรวมของไทย (ตารางที่ 5) และทวีความสำคัญเพิ่มขึ้น โดยในปี 2528 มูลค่าการส่งออกเท่ากับ 26,950 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 14 ต่อการส่งออกรวมของไทย การส่งออกของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มยังสามารถรักษาระดับอัตราการเจริญเติบโตในอัตราที่สูงต่อไป โดยมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นเป็น 89,300 ล้านบาทในปี 2533 และในปี 2534 การส่งออกขยายตัวต่อจนทำให้มูลค่าการส่งออกสูงถึง 114,969 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 16

ค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นเป็น 89,300 ล้านบาทในปี 2533 และในปี 2534 การส่งออกขยายตัวตัวจนทำให้มูลค่าการส่งออกสูงถึง 114,969 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 16

ตั้งแต่ปี 2535 เป็นต้นมา การส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มมีแนวโน้มชะลอตัวลง การส่งออกเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยแต่สัดส่วนการส่งออกเมื่อเทียบกับการส่งออกรวมของไทยมีแนวโน้มลดลง โดยในปี 2535 มูลค่าการส่งออกเท่ากับ 119,081 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 123,067 ล้านบาท ในปี 2536 และ 141,146 ล้านบาท ในปี 2537 ในขณะที่สัดส่วนลดลงจากร้อยละ 14 ในปี 2535 เหลือร้อยละ 13 และ ร้อยละ 12 ในปี 2536 และ 2537 ตามลำดับ

อัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไทยขยายตัวในอัตราที่สูง และสูงกว่าอัตราการขยายตัวของการส่งออกของภาคหัตถอุตสาหกรรมโดยรวมของไทยตั้งแต่ปี 2513 เป็นต้นมา ยกเว้นช่วงปี 2523-2527 และ 2535-2537 เท่านั้น แสดงว่า อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มมีบทบาทในการเพิ่มความสำคัญของการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมของไทยเป็นอย่างมาก (ตารางที่ 6) ในช่วง ปี 2513-2517 และ 2518-2522 อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไทยมีการขยายตัวสูง ในอัตราร้อยละ 40 และ 27 ต่อปี ตามลำดับ ในขณะที่ภาคหัตถอุตสาหกรรมมีอัตราการขยายตัวเพียงร้อยละ 29 และ 17 ในช่วงเวลาเดียวกัน ตามลำดับ การส่งออกขยายตัวลดลงในช่วงปี 2523-2527 ขยายตัวเพียงร้อยละ 16 ต่อปี ซึ่งเป็นช่วงที่การส่งออกภาคหัตถอุตสาหกรรมขยายตัวสูงถึงร้อยละ 54 ต่อปี และได้กลับมาขยายตัวเพิ่มขึ้นอีกในช่วงเวลาต่อมา ในปี 2528-2532 การส่งออกขยายตัวในอัตราร้อยละ 28 ต่อปี ชะลอตัวลงเล็กน้อยในปี 2533 โดยขยายตัวเพียงร้อยละ 14 ต่อปี และ กลับสูงอีกครั้งในปี 2534 เท่ากับร้อยละ 29 ต่อปี ในขณะที่ภาคหัตถอุตสาหกรรมขยายตัวในอัตราร้อยละ 23 ต่อปี

ตั้งแต่ปี 2535 การส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มได้ชะลอการขยายตัวลง โดยขยายตัวในอัตราร้อยละ 4 3 และ 15 ต่อปี ในปี 2535-2537 ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าการขยายตัวของภาคหัตถอุตสาหกรรมโดยรวมที่มีอัตราการขยายตัวเท่ากับ ร้อยละ 14 14 และ 21 ในปี 2535-2537 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบมูลค่าการส่งออกในอุตสาหกรรมนี้ ปัจจุบันอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดเช่นเดียวกับกรณีมูลค่าเพิ่มและการจ้างแรงงานเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมสิ่งทอ โดยในปี 2531 มูลค่าการส่งออกของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเท่ากับ 61,806 ล้านบาท การส่งออกเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มมีมูลค่าสูงถึง 45,204 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนต่อการส่งออกรวมในอุตสาหกรรมนี้เท่ากับร้อยละ 73 รองลงมาได้แก่ ผ้าผืน ซึ่งมีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 10,211 ล้านบาท หรือร้อยละ 17 เส้นด้ายซึ่งมีมูลค่าการส่ง

ออกเท่ากับ 4,392 ล้านบาท หรือร้อยละ 7 และสุดท้ายได้แก่ เส้นใย ซึ่งมีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 512 ล้านบาท หรือร้อยละ 0.8 เท่านั้น องค์ประกอบดังกล่าวยังคงมีลักษณะเช่นนี้ตลอดช่วงปี 2531-2537 โดยในปี 2537 การส่งออกเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มมีมูลค่าเท่ากับ 103,129 ล้านบาท หรือเท่ากับร้อยละ 73 ของการส่งออกรวมในอุตสาหกรรมนี้ ผ้าผืน เส้นด้าย และเส้นใย มีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 19,346 11,702 และ 3,912 ล้านบาท หรือเท่ากับร้อยละ 14 8 และ 2.8 ตามลำดับ (ตารางที่ 7)

ถึงแม้ว่าอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มมีการส่งออกสิ่งทอที่มีอัตราการขยายตัวอยู่ในเกณฑ์ที่สูงมาตลอด แต่อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มยังคงมีการนำเข้า จากต่างประเทศมาตลอดเช่นกัน (ตารางที่ 8) โดยในปี 2513 การนำเข้าสินค้าสิ่งทอมีมูลค่าเท่ากับ 15 ล้านบาท และได้เพิ่มเป็น 12,233 ล้านบาทในปี 2528 และได้เพิ่มขึ้นเป็น 41,974 ล้านบาท 40,715 ล้านบาท และ 44,560 ล้านบาท ในปี 2535 2536 และ 2537 ตามลำดับ

การนำเข้าสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าสินค้าสิ่งทอ โดยการนำเข้าผ้าผืนมีการนำเข้าสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ เส้นใย และ เส้นด้าย ตามลำดับ ในปี 2537 มูลค่าการนำเข้าสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเท่ากับ 44,560 ล้านบาท โดยแบ่งเป็นมูลค่าการนำเข้าผ้าผืนเท่ากับ 21,230 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนต่อการนำเข้ารวมสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเท่ากับร้อยละ 48 การนำเข้าผ้าผืนส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าผ้าทอโดยเฉพาะอย่างยิ่งผ้าทอเส้นใยประดิษฐ์ (ตารางที่ 9) รองลงมาได้แก่เส้นใย ซึ่งมีมูลค่าเท่ากับ 14,992 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนต่อการนำเข้ารวมเท่ากับร้อยละ 39 โดยส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าเส้นใยฝ้ายสูงถึงร้อยละ 80 ของการนำเข้าเส้นใยรวม และ เส้นด้ายซึ่งมีมูลค่าการนำเข้าเท่ากับ 5,265 ล้านบาท หรือ คิดเป็นสัดส่วนต่อการนำเข้ารวมเท่ากับร้อยละ 12 การนำเข้าเส้นด้ายส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าเส้นด้ายใยประดิษฐ์

ส่วนการนำเข้าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มมีมูลค่าการนำเข้าค่อนข้างน้อยมากเมื่อเทียบกับสิ่งทอส่วนอื่น ๆ ในปี 2537 มูลค่าการนำเข้าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเท่ากับ 621 ล้านบาท หรือ คิดเป็นสัดส่วนการนำเข้ารวมเท่ากับร้อยละ 1.4 เท่านั้น

แต่อย่างไรก็ตามมูลค่าการนำเข้าไม่สามารถขยายตัวได้ทันกับการขยายตัวของมูลค่าการส่งออก จึงส่งผลให้อุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มมีดุลการค้าเกินดุลเพิ่มขึ้นเรื่อย และสามารถนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศเป็นจำนวนมาก โดยดุลการค้าสิ่งทอได้เกินดุลมาตลอดตั้งแต่ปี 2513 เป็นต้นมา ดุลการค้าสิ่งทอในปี 2513 มีมูลค่าเพียง 1 ล้านบาท และเพิ่มเป็น

14,717 ล้านบาท 55,866 ล้านบาท และ 96,586 ล้านบาท ในปี 2528 2533 และ 2537 ตามลำดับ (ตารางที่ 8)

2. โครงสร้างของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไทย

โรงงานสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทยส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล เนื่องจากอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มประกอบไปด้วยอุตสาหกรรมต่าง ๆ ถึง 5 อุตสาหกรรม โดยที่แต่ละอุตสาหกรรมมีลักษณะโครงสร้างทางการผลิตที่แตกต่างกันเริ่มตั้งแต่อุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานหนาแน่น (Labour Intensive) ซึ่งได้แก่ อุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม และ อุตสาหกรรมทอและดักผ้า ไปจนถึงอุตสาหกรรมที่มีการใช้ทุนหนาแน่น (Capital Intensive) ซึ่งได้แก่ อุตสาหกรรมปั่นด้าย ฟอกย้อมและแต่งสำเร็จ เส้นใยสังเคราะห์ โดยที่อุตสาหกรรมทอผ้านั้นมีเทคโนโลยีจะเลือกซึ่งสามารถเป็นได้ทั้งอุตสาหกรรมประเภทที่ใช้แรงงานหนาแน่น หรือประเภทที่ใช้ทุนหนาแน่นก็ได้ ในปัจจุบันโครงสร้างของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มในส่วนที่ใช้แรงงานหนาแน่นมีจำนวนโรงงานเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ในส่วนที่ใช้ทุนหนาแน่นมีจำนวนโรงงานไม่มากนัก

อุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มมีจำนวนโรงงานเป็นจำนวนมากและการแข่งขันอยู่ในระดับที่สูง โดยในปี 2533 จำนวนโรงงานที่มีการแจ้งจดทะเบียนกับกรมโรงงานอุตสาหกรรม เท่ากับ 1,796 โรงงาน และได้เพิ่มขึ้นเป็น 2,530 โรงงาน และ 2,787 โรงงานในปี 2536 และ 2537 ตามลำดับ (ตารางที่ 8) โดยในปี 2533 จำนวนจักรในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเท่ากับ 636,208 เครื่อง และได้เพิ่มขึ้นเป็น 764,229 เครื่อง และ 771,495 เครื่อง ในปี 2536 และ 2537 ตามลำดับ (ตารางที่ 9) แต่อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงมีจำนวนโรงงานที่ผลิตเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มจำนวนมากกว่าที่แจ้งจดทะเบียนเพราะ ถ้าจำนวนโรงงานที่มีจักรเย็บผ้าไม่ถึง 30 เครื่อง ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องจดทะเบียนกับกรมโรงงานอุตสาหกรรม

โรงงานเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มมีขนาดที่แตกต่างกัน โดยเริ่มตั้งแต่โรงงานที่มีจักรน้อยกว่า 30 ตัว จนถึงจำนวนโรงงานที่มีจักรมากกว่า 1,000 ตัวขึ้นไป เกือบครึ่งหนึ่งของกำลังการผลิตรวมของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มอยู่ในกลุ่มผู้ผลิตรายใหญ่ แต่อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานหนาแน่น เทคโนโลยีการผลิตค่อนข้างเรียบง่าย และเกือบจะไม่มีภาวะประหยัดต่อขนาด (Economies of Scale) ดังนั้นโรงงานขนาดเล็กที่มีจักรเพียง

30 หัวจักร สามารถแข่งขันกับโรงงานขนาดใหญ่ได้ ส่วนโรงงานขนาดใหญ่ มักจะอาศัย คอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยในการผลิต มีการใช้เทคโนโลยีในการผลิตเป็น CAD (Computer Aided Design) และ CAM (Computer Aided Manufacturing) ซึ่งเทคโนโลยีนี้จะได้เปรียบในด้านการลด ความสูญเสียที่เกิดขึ้น เช่น จากการร่างแบบ (Patterning) เพื่อให้มีเศษผ้าเหลือน้อยที่สุดเท่าที่จะ เป็นไปได้ แต่ถ้าโรงงานขนาดเล็กมีทักษะในการผลิตมากพอ สิ่งเหล่านี้จะไม่ทำให้โรงงานขนาด ใหญ่ได้เปรียบมากนัก เพราะเครื่องจักรที่ทันสมัยมีราคาสูง

อุตสาหกรรมทอและดักผ้า มีจำนวนโรงงานเป็นจำนวนมากรองลงมาจากอุตสาหกรรม เลื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม เพราะเนื่องจากอุตสาหกรรมใช้ทุนและเครื่องจักรมากกว่า ในปี 2531 จำนวน โรงงานที่มีการแจ้งจดทะเบียน เท่ากับ 544 โรงงาน สำหรับทอผ้า และ 494 โรงงานสำหรับดักผ้า และได้เพิ่มขึ้นเป็น 729 โรงงาน และ 692 โรงงานในปี 2537 สำหรับโรงงานทอผ้า และ ดักผ้า ตาม ลำดับ (ตารางที่ 9) โดยในปี 2533 จำนวนเครื่องจักรในอุตสาหกรรมทอผ้าเท่ากับ 115,861 กี่ และได้เพิ่มขึ้นเป็น 133,773 กี่ และ 135,176 กี่ ในปี 2536 และ 2537 ตามลำดับ ส่วนอุตสาหกรรม ดักผ้า มีจำนวนเครื่องจักรเท่ากับ 90,631 เครื่องในปี 2533 เพิ่มขึ้นเป็น 114,398 เครื่อง และ 115,673 เครื่อง ในปี 2536 และ 2537 ตามลำดับ (ตารางที่ 10)

ในส่วนของอุตสาหกรรมทอผ้าที่แท้จริงแล้วมีเทคโนโลยีให้เลือกได้ 2 แบบ คือ ใช้ เทคโนโลยีที่ใช้ทุนมาก (Capital Intensive) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่สามารถทำการผลิตผ้าในลักษณะที่ เป็นผ้าหน้ากล้าง และการทอผ้ามีความเร็วสูง เป็นเครื่องทอที่ไม่มีกระสวย (Shuttleless) ในส่วน นี้จะมีโรงงานที่ใช้เทคโนโลยีดังกล่าวไม่มากนัก ส่วนมากจะเป็นโรงงานที่มีการผลิตขนาดใหญ่ และมักจะมีการรวมโรงงานปั่นด้ายและทอผ้าอยู่ในโรงงานเดียวกัน นอกจากนี้แล้วการใช้แรงงาน ในการคุมเครื่องจักรก็มีน้อยตามไปด้วย โรงงานขนาดใหญ่ประมาณ 200 โรงงานมีกำลังการผลิต ทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 60 ของความต้องการทั้งหมด อย่างไรก็ตามในส่วนของเทคโนโลยีในระดับ ต่ำนั้นมีจำนวนโรงงานมาก แต่มีขนาดเล็ก โดยมีจำนวนโรงงานทั้งสิ้นประมาณ 1,000 โรงงาน ในส่วนนี้เป็นส่วนที่มีการแข่งขันสูง มีการใช้แรงงานมาก เนื่องจากเครื่องจักรราคาต่ำและบางส่วน เป็นเครื่องจักรใช้แล้วนำเข้ามาจากประเทศไต้หวัน และ ญี่ปุ่น

อุตสาหกรรมปั่นด้าย มีจำนวนโรงงานเป็นอันดับที่ 3 รองลงมาจากอุตสาหกรรมเลื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม และ อุตสาหกรรมทอและดักผ้า เพราะเนื่องจากอุตสาหกรรมใช้ทุนและเครื่องจักรค่อนข้างหนาแน่น แรงงานส่วนใหญ่ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่เป็นผู้ ควบคุมเครื่องจักร ดูแลความผิดพลาดบางประการจากการผลิตจากเครื่องจักรและ เป็นคนนำด้าน ที่เสร็จจากกระบวนการผลิตไปยังที่จัดเก็บ (TDR 1991) ในปี 2533 จำนวนโรงงานที่มีการแจ้งจด

ทะเบียน เท่ากับ 96 โรงงาน ได้เพิ่มขึ้นเป็น 131 โรงงาน และ 141 โรงงานในปี 2536 และ 2537 (ตารางที่ 8) โดยในปี 2533 อุตสาหกรรมปั่นด้ายมีจำนวนแกนเท่ากับ 2,888,700 แกน เพิ่มขึ้นเป็น 3,677,766 แกน และ 3,824,966 แกน ในปี 2536 และ 2537 ตามลำดับ (ตารางที่ 10)

โครงสร้างของอุตสาหกรรมปั่นด้ายประกอบไปด้วยโรงงานขนาดใหญ่ แต่ละโรงงานมีกำลังการผลิตไม่ต่ำกว่า 30,000 แกน ซึ่งเป็นขนาดที่จะเกิดการประหยัดเนื่องจากขนาด (Economies of Scale) และ การแข่งขันจะเป็นการแข่งขันระหว่างกลุ่มอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ด้วยกัน

การแต่งสำเร็จได้แก่ การฟอก การย้อม การพิมพ์ และการแต่งสำเร็จขั้นปลาย กระบวนการทั้งหมดนี้จะอยู่ในโรงงานเดียวกัน ซึ่งอาจจะเรียกว่า โรงงานฟอกย้อม หรือ โรงงานแต่งสำเร็จแล้วแต่ความนิยม โรงงานฟอกย้อมตามที่ทะเบียนโรงงานในปี 2533 มีจำนวน 249 โรงงาน และได้เพิ่มขึ้นเป็น 395 โรงงาน และ 426 โรงงาน ในปี 2536-2537 ตามลำดับ

อุตสาหกรรมแต่งสำเร็จจัดได้ว่าเป็นคอขวด (bottleneck) ของกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอไทย เนื่องจากจำนวนโรงงานฟอกย้อมที่มีคุณภาพครบครันยังมีจำนวนน้อยมาก โรงงานฟอกย้อมที่มีคุณภาพครบครัน มีการบริหารงานที่ดี และ ต้องมีช่างและวิศวกรที่มีความรู้และประสบการณ์สูง การลงทุนขั้นต่ำที่เหมาะสมจะสูงกว่า 100 ล้านบาท และมีอัตราส่วนการลงทุนต่อจำนวนคนงานค่อนข้างสูง ซึ่งในปี 2534 มีประมาณ 10 โรงงานเท่านั้น ส่วนที่เหลือเป็นโรงงานขนาดกลางและเล็ก ทำให้ไม่สามารถเพิ่มมูลค่าเพิ่มแก่ผ้าได้ สูญเสียโอกาสผลิตผ้าคุณภาพดีไปแข่งขันกับต่างประเทศ และ ต้องนำเข้าผ้าคุณภาพสูงจากต่างประเทศเพื่อที่จะผลิตเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม

อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ เป็นอุตสาหกรรมที่นำเอาสาร Polymer ในกระบวนการปิโตรเคมีทำการสังเคราะห์ผลิตเป็นเส้นใยประดิษฐ์ อาทิ เส้นใยโพลีเอสเตอร์ ไนลอน หรือ บางครั้งจะเป็นการผสมสารเคมีกับเส้นใยธรรมชาติ อาทิ เส้นใยเรยอง เป็นต้น ผลผลิตจากอุตสาหกรรมนี้นำไปใช้ต่อไปในอุตสาหกรรมปั่นด้าย

อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ทุนเข้มข้น (Capital Intensive) มากที่สุดในกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ใช้พลังงานมาก และ ต้องใช้เทคโนโลยีที่ก้าวหน้า ดังนั้นจึงมีจำนวนผู้ผลิตน้อยราย โดยในปี 2537 อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์มีผู้ผลิตรวม 16 โรงงาน

3. ตลาดส่งออกสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของไทย

ตลาดส่งออกสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของไทยส่วนใหญ่มีลักษณะกระจุกตัวค่อนข้างสูงกับประเทศคู่ค้าสำคัญเพียงบางประเทศโดยเฉพาะกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว ทั้งในทวีปยุโรปและอเมริกา ซึ่งแสดงในตารางที่ 11 12 และ 13

การส่งออกเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของไทยในปี 2523 กลุ่มประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย 4 อันดับแรก มีสัดส่วนต่อมูลค่าการส่งออกรวมสูงถึงร้อยละ 76 ของการส่งออกเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มรวมของไทย ในส่วนนี้ ร้อยละ 63 ไปยังกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว ได้แก่กลุ่มสหภาพยุโรป และสหรัฐอเมริกา กลุ่มสหภาพยุโรปเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญที่สุดในปี 2523 โดยมีส่วนแบ่งตลาดเท่ากับ ร้อยละ 37 ของการส่งออกรวมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม รองลงมาได้แก่ประเทศสหรัฐอเมริกา มีส่วนแบ่งตลาดเท่ากับ ร้อยละ 26 ในขณะที่กลุ่มประเทศตะวันออกกลางเป็นอีกตลาดหนึ่งที่มีความสำคัญ ประเทศในกลุ่มนี้ที่สำคัญได้แก่ ประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และ ประเทศซาอุดีอาระเบียซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดเท่ากับร้อยละ 7 และ ร้อยละ 6 ตามลำดับ

โครงสร้างและการกระจุกตัวของตลาดส่งออกของเสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทยยังคงมีลักษณะเช่นนี้ในปี 2528 ส่วนแบ่งตลาดของประเทศคู่ค้าสำคัญ 4 ประเทศแรก มีส่วนแบ่งสูงถึงร้อยละ 75 ของการส่งออกรวม โดยร้อยละ 64 ของการส่งออกไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา (ร้อยละ 42) และ สหภาพยุโรป (ร้อยละ 22) ในขณะที่ประเทศซาอุดีอาระเบีย และ ประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ มีสัดส่วนร้อยละ 7 และ 4 ตามลำดับ

แต่แนวโน้มโครงสร้างตลาดส่งออกเริ่มกระจายตลาดเพิ่มขึ้น (Diversification) ในปี 2533 และ ปี 2537 โดยส่วนแบ่งของตลาดส่งออก 4 ประเทศแรกเริ่มลดลงเหลือเพียงร้อยละ 60 ในปี 2533 และ เหลือร้อยละ 54.3 ในปี 2537 โดยส่วนแบ่งตลาดสหรัฐอเมริกา และ ตลาดสหภาพยุโรปลดลงเหลือร้อยละ 47 และ 38.4 ในปี 2533 และ 2537 ตามลำดับ นอกจากนั้นในช่วง 2533-2536 มีตลาดส่งออกใหม่ ได้แก่ ญี่ปุ่น และ โปแลนด์ ซึ่งเริ่มเข้ามาบทบาทสำคัญทดแทนตลาดตะวันออกกลาง โดยในปี 2533 ส่วนแบ่งตลาดญี่ปุ่นเริ่มมีส่วนแบ่งสูงเป็นอันดับที่ 3 สูงถึงร้อยละ 7 ของการส่งออกเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มรวม ส่วนประเทศซาอุดีอาระเบียลดอันดับลงเหลืออันดับที่ 4 มีส่วนแบ่งเท่ากับร้อยละ 6 ส่วนในปี 2537 ตลาดญี่ปุ่นยังมีส่วนแบ่งตลาดเท่ากับร้อยละ 8.9 เป็นอันดับที่ 3 และตลาดโปแลนด์เป็นอันดับที่ 4 มีส่วนแบ่งตลาดสูงถึงร้อยละ 7

ตลาดส่งออกผ้าผืนของไทยมีลักษณะคล้ายกับตลาดเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่กระจุกตัวอย่างมากกับประเทศคู่ค้าสำคัญ ๆ เพียงไม่กี่ราย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มสหภาพยุโรป โดยในปี 2523

ประเทศคู่ค้าที่สำคัญ 4 ประเทศแรกมีส่วนแบ่งถึง ร้อยละ 77 ของการส่งออกรวมผ้าผืนของไทย โดยกลุ่มสหภาพยุโรปมีส่วนแบ่งสูงถึงร้อยละ 41 ตามด้วยกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง (ร้อยละ 14) กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก (ร้อยละ 11) และ อาเซียน (ร้อยละ 10)

โครงสร้างการกระจุกตัวผ้าผืนส่งออกของไทยเริ่มลดลงเรื่อยๆ ตั้งแต่ปี 2528 เป็นต้นมาโดย ส่วนแบ่งตลาดส่งออกผ้าผืน 4 ประเทศแรกมีสัดส่วนลดลงเหลือ ร้อยละ 70.6 57 และ 47.8 ในปี 2528 2533 และ 2537 ตามลำดับ ตลาดสหภาพยุโรปเริ่มลดบทบาทลงเรื่อยๆ โดยส่วนแบ่ง ตลาดลดลงจากร้อยละ 31 ในปี 2528 เหลือร้อยละ 23 ในปี 2533 และ เหลือร้อยละ 15.7 ในปี 2537 นอกจากนี้ตั้งแต่ปี 2528 ตลาดสหรัฐอเมริกาเริ่มมีบทบาทเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญของไทยเพิ่มขึ้นจนกลายมาเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญที่สุดในปี 2537 โดยเริ่มจากมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 15.6 ในปี 2528ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 3 รองจากสหภาพยุโรป และ อาเซียน และขยับขึ้นมาเป็น อันดับที่ 2 ในปี 2533 โดยมีสัดส่วนร้อยละ 12 และ เป็นตลาดส่งออกที่สำคัญที่สุดในปี 2537 โดยมี ส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 14.5

ตลาดส่งออกเส้นด้ายของไทยมีลักษณะคล้ายกับตลาดเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มและตลาดผ้า ผืน ที่กระจุกตัวอย่างมากกับประเทศคู่ค้าสำคัญ ๆ เพียงไม่กี่ราย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มสหภาพยุโรป โดยในปี 2523 ประเทศคู่ค้าที่สำคัญ 4 ประเทศแรกมีส่วนแบ่งถึง ร้อยละ 77 ของการส่งออก รวมผ้าผืนของไทย โดยกลุ่มสหภาพยุโรปมีส่วนแบ่งสูงถึงร้อยละ 41 ตามด้วยกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง (ร้อยละ 14) กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก (ร้อยละ 11) และ อาเซียน (ร้อยละ 10)

โครงสร้างตลาดส่งออกเส้นด้ายของไทยยังคงมีการกระจุกตัวที่สูงต่อมาในช่วงปี 2528 และ ปี 2533 แต่ตลาดประเทศพัฒนาแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป ซึ่ง เริ่มมีบทบาทสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทดแทนตลาดในอาเซียนและ เอเชียตะวันออก โดยในปี 2528 สหรัฐ อเมริกามีส่วนแบ่งตลาดสูงถึงร้อยละ 18 รองลงมาได้แก่ตลาดสหภาพยุโรป ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 17 ส่วนตลาดอาเซียนและ ออสเตรเลียมีส่วนแบ่งตลาดเท่ากับร้อยละ 16 และ 11 ตามลำดับ ในปี 2533 ส่วนแบ่งตลาดยังคงมีลักษณะเช่นเดิม โดยสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกามีส่วนแบ่งตลาด เท่ากับร้อยละ 44 และ 14 ตามลำดับ รองลงมาได้แก่ตลาดฮ่องกงซึ่งมีส่วนแบ่งเท่ากับร้อยละ 11 และตลาดออสเตรเลียซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 8

แต่ในปี 2537 โครงสร้างตลาดส่งออกเส้นด้ายของไทยเริ่มมีการกระจายตัวเพิ่มขึ้น โดย ส่วนแบ่งตลาดสำคัญ 4 ตลาดแรกมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 50.2 โดยประเทศคู่ค้าที่สำคัญมีการกลับ ตำแหน่งบ้างโดยสหภาพยุโรปยังคงตลาดที่สำคัญที่สุดอยู่ มีส่วนแบ่งตลาดเท่ากับร้อยละ 17.5 รอง

ลงมาได้แก่ ออสเตรเลีย และ ออสเตรเลียที่มีส่วนแบ่งเท่ากับร้อยละ 16.4 และ 8.9 ตามลำดับ ส่วน ตลาดสหรัฐอเมริกา มีสัดส่วนลดลงเหลือร้อยละ 7.4

โครงสร้างตลาดส่งออกสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของไทยกระจุกตัวค่อนข้างมากกับ ประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป การส่งออกสินค้า สิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไทยไปยังตลาดทั้งสองนั้นจำเป็นต้องเผชิญกับมาตรการกีดกันทางการค้าที่ทั้งสองประเทศกำหนดขึ้น ต่อสินค้านำเข้าจากประเทศกำลังพัฒนาดังกล่าว ซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วย ซึ่งเรียกว่า Multi-Fibre Arrangement หรือ MFA

4. การกีดกันการค้าสิ่งทอโลก

สิ่งทอเป็นสินค้าชนิดหนึ่งซึ่งถูกกีดกันทางการค้ามาเป็นเวลานาน โดยเริ่มต้นตั้งแต่ช่วง ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปัจจุบันประมาณครึ่งหนึ่งของมูลค่าการค้าสิ่งทอโลกถูกจำกัดอยู่ภายใต้ข้อกีดกันทางการค้า ซึ่งเรียกว่า Multi-Fibre Arrangement หรือ MFA การกีดกันทางการค้าเป็นไปในรูปของการห้ามนำเข้าหรือจำกัดปริมาณการนำเข้าจากผู้ส่งออก ซึ่งประเทศกำลังพัฒนา โดยประเทศผู้นำเข้าซึ่งพัฒนาแล้ว ได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา สหภาพยุโรป และประเทศในแถบสแกนดิเนเวีย เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะประเทศกำลังพัฒนามักจะมีความได้เปรียบในการผลิต และส่งออกสินค้าประเภทที่ใช้แรงงานเข้มข้น (Labour Intensive)

การกีดกันทางการค้าสิ่งทอนั้นเริ่มจากการจำกัดการนำเข้าแบบทวิภาคีในช่วงปี 2470 โดยเริ่มต้นจากการที่สหรัฐฯ ใช้ การจำกัดการนำเข้าโดยสมัครใจ (Voluntary Export Restrictions ; VERs) จำกัดการนำเข้าสินค้าสิ่งทอประเภทฝ้ายจากประเทศญี่ปุ่น และต่อมาขยายวงเป็นสินค้าสิ่งทอจากประเทศอื่น ๆ เช่น ปากีสถาน หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การกีดกันทางการค้านี้ได้เริ่มขึ้นใหม่อีกและขยายตัวทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ โดยเริ่มจากการทำสัญญาการจำกัดการนำเข้าในระยะสั้น (Short Term Arrangement หรือ STA) ในช่วงปี 2503-2504 ต่อมาเปลี่ยนเป็นสัญญาการจำกัดการนำเข้าในระยะยาว (Long Term Arrangement หรือ LTA) ในช่วงปี 2505-2517 และท้ายที่สุด เป็น MFA ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี 2518 โดยมีการต่อสัญญาจาก MFA I ถึง MFA IV ซึ่งล่าสุดในปี 2534 แต่มีการต่ออายุมาจนถึงปี 2537

ถึงแม้ว่า MFA ซึ่งเป็นมาตรการกีดกันทางการค้าจะขัดการหลักการการค้าเสรีของ GATT แต่สินค้าสิ่งทอได้ถูกถอนจาก GATT ในช่วงปี 2505 ก่อนที่ญี่ปุ่นจะเข้าเป็นภาคีสมาชิกของ GATT ในรอบการเจรจาโตเกียว (Tokyo Round) โดยใช้ข้อยกเว้นในมาตรา 19 ซึ่งว่าด้วยก ารนำเข้าที่ไปทำลาย

การผลิตในประเทศผู้นำเข้า (Market Disruption) นอกจากนี้ การจำกัดปริมาณการนำเข้าโดยการ ใช้ VERs ซึ่งถือว่าเป็นความสมัครใจของผู้ส่งออกที่จะจำกัดตัวเองก็ใช้เป็นข้อหลักเลี้ยงได้ตาม มาตรา 4 นั้น เกิดขึ้นโดยการรับรู้ของ GATT เพราะการตกลงสัญญา MFA แต่ละครั้ง GATT จะต้อง รู้เห็นด้วยและใน GATT มีหน่วยงานที่จะติดตามเรื่องเกี่ยวกับ MFA โดยเฉพาะที่เรียกว่า Textile Surveillance Body (TSB) อีกส่วนหนึ่งที่ต้องทำความเข้าใจก็คือ MFA เป็นสัญญาพหุภาคี (Multilateral Agreement) ซึ่งทำขึ้นระหว่างผู้ส่งออกกับ ประเทศผู้นำเข้าสิ่งทอ โดยประเทศผู้ส่ง ออกนั้นตกลงที่จะจำกัดปริมาณการส่งออกของตนเอง และ MFA เป็นกรอบในการเจรจาและทำ สัญญาข้อตกลงทวิภาคี (Bilateral Agreement) ระหว่างประเทศผู้นำเข้ากับผู้ส่งออกแต่ละประเทศ โดยที่สัญญาทวิภาคีนี้ จะต้องอยู่ภายใต้กรอบของ MFA ระยะเวลาการบังคับใช้ MFA อยู่ในช่วง ประมาณ 3-4 ปี แล้วแต่จะตกลงกัน

4. พัฒนาการของ MFA

นับตั้งแต่เริ่มมีการบังคับใช้ MFA มีการขยายวงการกีดกันทางการค้ามากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งใน ด้านของจำนวนประเทศที่อยู่ภายใต้ MFA และปริมาณสินค้าที่อยู่ในข่ายการกีดกันทางการค้าใน ช่วงก่อนที่มี MFA นั้น วิวัฒนาการของ MFA เริ่มจาก STA และ LTA ซึ่งเป็นการกีดกันทางการค้า การนำเข้าสินค้าประเภทฝ้ายจากประเทศผู้ส่งออก (ตารางที่ 14) หลังจากนั้นก็เริ่มมีการใช้ MFA ฉบับที่ 1 ซึ่งในช่วงนี้สหรัฐฯ เป็นประเทศแรกที่ใช้ MFA เร็วกว่าประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (EEC) 2 ปี เนื่องจากความไม่พร้อมของประชาคมฯ ในช่วง 2 ปีแรกนี้ สินค้าสิ่งทอได้ทะลักเข้าประชาคมยุโรป มาก (Tunissian and Blokker, 1985) โดยเฉพาะสินค้าที่ส่งออกจากประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว สัญญาทวิภาคีที่ทำขึ้นในช่วงแรกนี้จะปฏิบัติตามสัญญาพหุภาคีที่ ทำไว้กับ GATT โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการให้อัตราการเจริญเติบโตของปริมาณการนำเข้า ซึ่งกำหนดไว้ว่าจะต้องไม่ต่ำกว่า 6% ต่อปี สินค้าที่อยู่ในข่ายการจำกัดการนำเข้าก็มีน้อยและจำกัด วงอยู่แค่สินค้าที่ทำมาจากฝ้ายและมีข้อยืดหยุ่นในการส่งออก (Flexibility provisions)¹ การทำ

¹ ข้อยืดหยุ่นในการส่งออก (Flexibility Provision) มี 3 ประเภทคือ Swing, Carry Over และ Carry Forward ; Swing หมายถึง การที่ประเทศผู้ส่งออกสามารถนำโควตาที่ใช้ไม่หมดในประเภท ของสินค้าใดสินค้าหนึ่งที่ถูกจำกัดโควตาไปใช้ในสินค้าชนิดอื่น ซึ่งโดยปกติจะใช้ได้ไม่เกิน 7% ,

สัญญาทวิภาคีใน MFA I โดยรวมจึงเป็นไปในลักษณะที่มีการกีดกันน้อย และ ทำตามข้อตกลง MFA แต่ ข้อตกลง MFA ในฉบับต่อ ๆ มาเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง และมีการละเมิดต่อข้อสัญญาที่ได้ให้ไว้ในพหุภาคีมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประเทศผู้นำเข้า อาทิ การให้อัตรากาเพิ่มขึ้นของโควต้าต่ำกว่าร้อยละ 6 ต่อปี

ในช่วง MFA II สัญญาทวิภาคีได้เริ่มมีข้อจำกัดเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาคมยุโรป ซึ่งมีปัญหาในการควบคุมปริมาณการนำเข้าในช่วงสัญญา MFA I ในตอนต้น จึงพยายามที่จะจำกัดการนำเข้าให้เข้มงวดและมีประสิทธิภาพมากขึ้นซึ่งส่งผลให้ชนิดของสินค้าที่ถูกนำมาคุมเข้าในสัญญาทวิภาคีได้เพิ่มสูงขึ้นเป็น 190 ชนิด (Tunissian and Blokker, 1985) และประเทศผู้นำเข้าได้ละเมิดสัญญาที่ให้ไว้ในกรอบของ MFA เดิม กล่าวคือ มีการลดอัตราการเจริญเติบโตของปริมาณนำเข้าต่ำกว่าอัตราขั้นต่ำที่ได้กำหนดไว้ปีละ 6% ในส่วนของข้อยืดหยุ่นในการส่งออกก็ถูกยกเลิกไปสำหรับประชาคมฯ แต่ยังมีอยู่ในสินค้าบางชนิดสำหรับสหรัฐฯ การละเมิดสัญญาพหุภาคี MFA นี้ทำได้ เนื่องจากประชาคมฯ ได้เพิ่มบทเฉพาะกาลขึ้นในสัญญาทวิภาคีที่เรียกว่า Reasonable Departuer ซึ่งทำให้ประชาคมฯ สามารถที่จะละเมิด MFA ที่เป็นสัญญาพหุภาคีได้ นอกจากนี้ ยังมีการเพิ่ม Basket extractor ขึ้น เพื่อป้องกันไม่ให้นำเข้าสิ่งทอบางชนิดที่เคยส่งออกน้อยกว่าโควต้าโดยส่วนรวม เพื่อไม่ให้เกิดการส่งออกของประเทศผู้ส่งออกโตเร็วเกินไป โดยที่ประเทศผู้นำเข้าสามารถที่จะเรียกผู้ส่งออกมาตักเตือนและอาจทำสัญญาจำกัดการส่งออกใหม่ เพื่อไม่ให้อัตราการเจริญเติบโตของการส่งออกสูงเกินไป

ในช่วง MFA III การจำกัดการส่งออกก็ทวีความรุนแรงขึ้นไปอีก โดยที่อัตราการเจริญเติบโตของสินค้าที่ประเทศผู้ส่งออกสามารถส่งออกได้มาก (Sensitive Categories) ได้ถูกจำกัดลงจนแทบจะไม่มีอัตราการเจริญเติบโตเลย นั่นก็คือใกล้ 0% และมีการเพิ่มบทเฉพาะกาลขึ้น ซึ่งเรียกว่า Anti-Surge² ในช่วงนี้ชนิดของเส้นใยที่จะต้องถูกจำกัดการค้าได้ขยายวงเพิ่มขึ้น โดยรวมถึงผลิตภัณฑ์

Carry Over หมายถึง การนำเอาโควต้าของสินค้าประเภทที่ถูกจำกัดการนำเข้าประเภทใดประเภทหนึ่งที่ใช้โควต้าไม่หมด โอนไปใช้ในปีต่อไป ซึ่งการโอนนั้นจะได้ไม่เกิน 10% ของปริมาณโควต้าทั้งหมดของสินค้าที่ถูกจำกัดการนำเข้าแต่ละประเภท ,Carry Forward หมายถึง การนำโควต้าของสินค้าประเภทใดประเภทหนึ่งไปใช้ล่วงหน้าซึ่งปกติจะอนุญาตให้ใช้ประมาณ 5% ของปริมาณโควต้าที่ได้รับ

² Anti-Surge คือมาตรการป้องกันของประเทศผู้นำเข้าที่จะไม่ให้ผู้ส่งออกที่สามารถส่งออกและใช้โควต้าหมดในเวลารวดเร็วเกินไป โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศที่มีการส่งออกสินค้า (Sensitive

ทำจากขนสัตว์และเส้นใยประดิษฐ์ รวมทั้งชนิดของสินค้าที่อยู่ภายใต้ข้อจำกัด เพิ่มขึ้นเป็นกว่า 300 ชนิดสำหรับประชาคมฯ และ 650 ชนิดสำหรับสหรัฐฯ ในส่วนของสหรัฐฯ ในช่วงนี้ยังมีความพยายามที่จะจำกัดการนำเข้ามากกว่านี้อีก โดยที่ได้มีการเสนอกฎหมายที่เรียกว่า Jenkins Bills แต่ถูกยับยั้งโดยประธานาธิบดีเรแกน

สำหรับ MFA IV ซึ่งในปัจจุบันยังอยู่ในช่วงของสัญญาฉบับนี้ สำหรับประชาคมฯ มีการผ่อนคลายเป็นบ้างเล็กน้อย โดยที่มีการนำเอาข้อยืดหยุ่นในการส่งออกกลับมาใช้ แต่การเจริญเติบโตของโควต้าสำหรับสินค้าแต่ละชนิดลดลงสำหรับสหรัฐฯ เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของการนำเข้าสิ่งทอจากประเทศกำลังพัฒนาสูงขึ้นมากในช่วงก่อน MFA IV เนื่องจากเงินดอลลาร์อเมริกันมีค่าสูงเกินความเป็นจริง (Overvaluation) (Cline, 1987) สหรัฐฯ ได้เพิ่มไหมเข้าไปรวมทั้ง Blended Silk เข้าไปในชนิดของเส้นใยที่อยู่ในรายการจำกัดการนำเข้า

5. ผลกระทบของ MFA ที่มีต่อประเทศกำลังพัฒนา

นักเศรษฐศาสตร์หลายท่านพยายามที่จะประเมินค่าของโควต้าออกมาเป็นอัตราภาษีซึ่งได้ค่าประมาณการต่างกัน³ โดยปกติแล้วจะอยู่ประมาณร้อยละ 15-35 จากการศึกษาของ Hamilton (1988) ซึ่งประเมินภาษีเทียบเท่าโควต้าประมาณร้อยละ 4-26 จากการศึกษาล่าสุดโดย Cline (1987) พบว่าอัตราภาษีเทียบเท่าโควต้าของสหรัฐฯ จะอยู่ในระดับร้อยละ 28 สำหรับสิ่งทอ และร้อยละ 53 สำหรับเสื้อผ้าสำเร็จรูป นอกจากนั้นจากการคำนวณอัตราการค้าคุ้มครองที่แท้จริง (Effective Protection) โดยอาศัยอัตราภาษีเทียบเท่าโควต้ามาพิจารณา พบว่าอยู่ในระดับที่สูงประมาณ ร้อยละ 70-300 (Laird and Yeats 1986) แต่อย่างไรก็ตามการคำนวณต่าง ๆ มีความหลากหลายกันไปก็ขึ้นกับตัวแปรสำคัญ ๆ บางตัว อาทิ ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ในการนำเข้า (elasticity of demand for import) และ ค่าความยืดหยุ่นของอุปทานสินค้าออก (elasticity of supply) ที่ใช้ในการศึกษาแต่ละกรณี

Category) หากประเทศผู้ส่งออกใช้โควต้าหมดเร็วเกินไป ประเทศผู้นำเข้าสามารถที่จะเรียกประเทศผู้ส่งออกเข้ามาเจรจา และสามารถสกัดกั้นการขยายตัวของการส่งออกได้ โดยลดโควต้าการนำเข้าลง แต่ในการลดโควต้านำเข้านั้นประเทศผู้นำเข้าจะต้องชดเชยให้กับประเทศผู้ส่งออก

³ Yeats (1979), Cable (1983), Hamilton (1986), Laird and Yeats (1986) and Cline (1987)

ถึงแม้ว่า MFA จะมีความลึกลับซับซ้อนและเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวของปริมาณการส่งออกของประเทศกำลังพัฒนามากเพียงใดก็ตาม ในด้านมูลค่าการส่งออกของสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป ก็ยังสามารถขยายตัวสูงขึ้นได้ในช่วง MFA I ขยายตัวสูงขึ้นถึง 14% และลดลงเหลือร้อยละ 4.8 ในช่วง MFA II และกลับเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 9 ในช่วง MFA III (Woff 1986) แต่ถ้าดูปริมาณการส่งออก แยกระหว่างสิ่งทอกับเสื้อผ้าสำเร็จรูปแล้ว จะเห็นได้ว่า การเพิ่มขึ้นของปริมาณการส่งออกสิ่งทอลดต่ำลงเรื่อย ๆ จากร้อยละ 7.2 ในช่วง MFA I เหลือเพียงร้อยละ 3.7 ในช่วง MFA III ส่วนเสื้อผ้าสำเร็จรูปนั้น การเจริญเติบโตของการส่งออกลดลงจากร้อยละ 20.9 ในช่วง MFA I เหลือร้อยละ 10.1 ในช่วง MFA III สาเหตุที่มูลค่าการส่งออกของเสื้อผ้ายังสามารถขยายตัวได้นั้นก็เนื่องมาจากเหตุผล 2 ประการ กล่าวคือ

(1) MFA เป็นโควตาที่จำกัดปริมาณการส่งออก ดังนั้น มูลค่าการส่งออกสามารถเพิ่มเป็นได้โดยการทำให้สินค้ามีราคาต่อหน่วยสูงขึ้น

(2) การใช้ข้อยืดหยุ่นในการส่งออกสิ่งทอ (Flexibility Provisions) ทำให้แต่ละปีสามารถจะส่งออกได้มากกว่าปริมาณการส่งออกที่ได้ตกลงกันไว้

การเบี่ยงเบนทางการค้า (Trade Diversion) ก็เป็นผลอันเนื่องมาจาก MFA โดยที่การเบี่ยงเบนทางการค้านี้เกิดขึ้นในกรณีการส่งออกของประชาคมฯ ปริมาณการนำเข้าสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปของสหรัฐฯ จากประชาคมฯ เพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 190 ในประชาคมยุโรปเองนั้น การเบี่ยงเบนทางการค้าก็เกิดขึ้นโดยที่ประเทศในยุโรปตอนเหนือหันไปนำเข้าสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปจากประเทศในยุโรปตอนใต้มากขึ้น Hamilton (1985) ประมาณว่าปริมาณการส่งออกสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปจากประเทศในแถบเมดิเตอร์เรเนียนไปยังยุโรปเหนือได้เพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 47

ถึงแม้ว่า MFA จะเป็นข้อกีดกันทางการค้าและจำกัดการส่งออกสินค้าสิ่งทอของประเทศกำลังพัฒนาแต่ MFA ก็ให้ผลดีแก่ประเทศผู้ส่งออกบางประเทศ เนื่องจาก MFA เปิดโอกาสให้ประเทศที่ยังไม่สามารถแข่งขันกับประเทศอื่นได้ สามารถส่งออกไปยังตลาดที่มี MFA เป็นข้อจำกัด เนื่องจาก MFA จะไปจำกัดปริมาณการส่งออกจากประเทศส่งออกที่มีความสามารถในการแข่งขันสูง ประเทศไทยก็เช่นเดียวกันได้รับประโยชน์จาก MFA ในช่วงเริ่มแรกของการส่งออกสินค้าสิ่งทอ เช่น ในช่วงปี 2518 ซึ่งไทยริเริ่มเป็นภาค MFA ใหม่ ๆ โดย MFA มีผลในการจำกัดปริมาณการส่งออกจากกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NICs) เช่น เกาหลี ไต้หวัน และฮ่องกง ทำให้ประเทศไทยสามารถส่งออกไปยังตลาด MFA ได้ อย่างไรก็ตาม ข้อเสียที่สำคัญก็คือ หากประเทศส่งออกราย

ใหม่นั้น ๆ ซึ่งเดิมได้ประโยชน์จาก MFA เริ่มจะได้เปรียบในการแข่งขันจะไม่สามารถขยายการส่งออกได้ เนื่องจากโควตาที่ได้นั้นมีจำกัด และมีอัตราการขยายตัวต่ำ

ประเทศที่เริ่มจะมีความสามารถในการแข่งขันนั้นจะประสบปัญหาจาก MFA มากกว่าประเทศที่เป็นผู้ส่งออกรายใหญ่อยู่เดิมในการขยายการส่งออก เนื่องจากฐานของโควตาที่ได้รับนั้นต่ำ เพราะการจัดสรรโควตานั้นมีฐานมาจากประวัติการส่งออกเดิม ตารางที่ 15 และ 16 แสดงให้เห็นถึงโควตาการส่งออกที่ประเทศผู้ส่งออกต่าง ๆ ได้รับ จะเห็นได้ว่า ประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออก ได้แก่ เกาหลี ไต้หวัน และฮ่องกง ได้รับโควตาเกือบครึ่งหนึ่งของโควตาที่ได้ทั้งหมด ส่วนที่เหลืออีกครึ่งหนึ่งแบ่งกันระหว่างประเทศสมาชิกต่าง ๆ กว่า 30 ประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ในปี 2537 ประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออก ได้สัดส่วนโควตาในเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่ส่งไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และ แคนาดา เท่ากับร้อยละ 41.5 35.6 และ 42.1 ตามลำดับ (ตารางที่ 15) สำหรับสิ่งทอก็ได้รับสัดส่วนโควตาในระดับที่สูง เท่ากับร้อยละ 25.5 19.4 และ 50 ที่ส่งไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และ แคนาดา ตามลำดับ (ตารางที่ 16)

ประเทศไทยได้รับสัดส่วนโควตาการส่งออกเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และ แคนาดา เท่ากับร้อยละ 3.9 3.3 และ 4.2 ตามลำดับ ในขณะที่ประเทศอาเซียนโดยรวมได้สัดส่วนโควตาเท่ากับร้อยละ 22.3 14.5 และ 18.7 สำหรับการส่งออกไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และ แคนาดาตามลำดับ และสำหรับการส่งออกสิ่งทอของไทยไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และ แคนาดา ประเทศไทยได้รับสัดส่วนโควตาเท่ากับร้อยละ 7.9 6.7 และ 1.1 ตามลำดับ ในขณะที่ประเทศอาเซียนโดยรวมได้สัดส่วนโควตาเท่ากับร้อยละ 21.6 17.8 และ 1.7 สำหรับการส่งออกไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และ แคนาดาตามลำดับ

ปัจจุบันถึงแม้ว่าประเทศอุตสาหกรรมใหม่ มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าที่ใช้แรงงานมาน้อยลงกว่าแต่ก่อนมาก เนื่องจากอัตราค่าจ้างแรงงานในประเทศเหล่านี้สูง และค่าเงินของประเทศเหล่านี้แข็งตัวก็ตาม แต่ก็ยังได้รับการจัดสรรโควตาส่งออกสูง ทำให้ประเทศที่กำลังจะเป็นผู้ส่งออกที่สำคัญต่อไปหรือประเทศที่เริ่มจะมีความสามารถในการแข่งขันในอุตสาหกรรมชนิดนี้เช่น ประเทศไทย จีน และอินโดนีเซีย ไม่สามารถขยายตัวได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตลาดที่มีโควตา ซึ่งมักจะเป็นตลาดที่สำคัญของประเทศเหล่านี้ ซึ่งเมื่อใช้โควตาเต็มแล้วต้อง

กระจายการส่งออกไปยังตลาดนอกโควต้ามากขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งปัจจุบันปริมาณการส่งออกสิ่งทอไปยังตลาดนอกโควตานั้นสูงกว่าตลาดที่มีโควต้า⁴

นอกเหนือไปจากการกระจายการส่งออกไปยังประเทศนอกโควต้าเพื่อขยายปริมาณการส่งออกแล้ว การเพิ่มปริมาณการส่งออกไปยังประเทศที่มีโควตาก็สามารถหลีกเลี่ยงได้บ้าง ยกตัวอย่างเช่น การส่งออกสินค้าชนิดที่ยังไม่อยู่ในข่ายการจำกัดปริมาณการนำเข้า เช่น ในช่วง MFA III นั้น สินค้าที่ผลิตจากเส้นใยประเภทลินิน และป่านเริ่มเริ่มเป็น ที่นิยมแพร่หลายในวงการแฟชั่น สาเหตุหนึ่งก็เนื่องมาจากอิทธิพลของ MFA ดังนั้น ในช่วง MFA IV จึงได้รวมเส้นใยเหล่านี้เข้าไปในสัญญา และยังได้รวมไหมเข้าไปเป็นเส้นใยชนิดที่ประเทศผู้นำเข้าคาดว่าจะถูกผู้ส่งออกหลีกเลี่ยงอีก เนื่องจาก Blended Silk เริ่มเป็นที่นิยมในตลาด การหลีกเลี่ยงโควต้าอีกวิธีหนึ่งก็ทำได้โดยการส่งสินค้าผ่านประเทศที่สาม (Transshipment) โดยที่นำสินค้าที่ผลิตแล้วไปติดฉลากว่าผลิตในอีกประเทศหนึ่งที่ได้รับโควต้าแต่ยังสามารถส่งออกได้ แล้วส่งต่อไปยังประเทศผู้นำเข้าอีกทอดหนึ่ง ในขณะที่สหรัฐฯ เริ่มเข้มงวดในการตรวจสอบแหล่งกำเนิดของสินค้า เพื่อเป็นการอุดช่องโหว่ของโควต้า MFA ยังก่อให้เกิดการลงทุนข้ามชาติจากประเทศที่ใช้โควต้าเต็มแล้วไปยังประเทศที่ยังมีโควต้าเหลืออยู่ ซึ่งมีตัวอย่างเช่น การลงทุนของบริษัทสิ่งทอไต้หวันและเกาหลีใต้ในบังคลาเทศ

MFA ไม่เพียงแต่จะทำให้การส่งออกสิ่งทอของประเทศด้อยพัฒนามีน้อยกว่าที่ควรเท่านั้น หากยังมีผลกระทบทางเศรษฐกิจอื่น ๆ อีกด้วย ทั้งนี้เพราะเหตุว่า สิ่งทอเป็นสินค้าเริ่มต้นในการที่ประเทศกำลังพัฒนาจะก้าวไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมต่อไป การจำกัดการส่งออกสิ่งทอ ทำให้การขยายตัวในการจ้างงานในประเทศเหล่านั้นไม่สูงเท่าที่ควรจะเป็น ซึ่งส่งผลกระทบต่อถึงการขยายตัวของรายได้ของคนในประเทศนั้น และการขยายตัวทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ การจัดสรรทรัพยากรในประเทศก็ถูกบิดเบือนไป ถึงแม้ว่าประเทศผู้ส่งออกบางประเทศจะสามารถกระจายตลาดการส่งออกไปสู่ตลาดนอกโควต้าได้ก็ตาม

เนื่องจากข้อจำกัดการค้า MFA เป็นการกำหนดโควต้าแบบสมัครใจหรือ VERs โดยที่ประเทศผู้ส่งออกเป็นผู้จัดสรรโควต้าเอง ดังนั้น ค่าเช่าทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการกำหนดโควต่านำเข้าจึงตกอยู่กับประเทศผู้ส่งออก ซึ่งแตกต่างจากการกำหนดโควต้าอื่น ๆ ที่ประเทศผู้นำเข้าเป็นผู้จัดสรรโควต้า มีผู้ประมาณการไว้ว่า ค่าเช่าทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นนั้น มีมูลค่าคิดเป็นเงินได้หลายพันล้านบาท ยกตัวอย่างเช่น ประเทศฮ่องกง การศึกษาของ Erzan, Krishna และ Tan (1991) พบว่าค่าเช่าทางเศรษฐกิจคิดเป็นประมาณ 25% ของมูลค่าการส่งออกของ Hong Kong

⁴ Hal Hill and Supinat Suphachalasai (1992)

อย่างไรก็ตาม การคำนวณค่าเช่าทางเศรษฐกิจที่ประเทศผู้ส่งออกได้รับนี้ เป็นการคำนวณโดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐกิจได้ข้อสมมติฐานที่ว่า สินค้าสิ่งทอนั้นเป็นสินค้าที่มีรูปแบบเหมือนกัน (Homogenous Product) และตลาดการค้าสิ่งทอมีการแข่งขันกันระหว่างผู้นำเข้ากับผู้ส่งออก แต่ถ้าจะคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงของประเทศแล้ว จะพบว่าการค้าสิ่งทอนั้นมีประเทศนำเข้ารายใหญ่ไม่กี่ประเทศและมีบริษัทนำเข้าไม่กี่บริษัทในแต่ละประเทศ ในขณะที่ตัวประเทศผู้ส่งออกเอง ก็มีการจัดสรรโควตาการส่งออกที่เอื้ออำนวยให้กลุ่มผู้ส่งออกสิ่งทอนอกกลุ่มเท่านั้น ดังนั้น ค่าเช่าทางเศรษฐกิจอาจจะไม่ตกอยู่กับประเทศผู้ส่งออกทั้งหมด เนื่องจากความไม่สมบูรณ์ของตลาด ซึ่งจะเข้าลักษณะของตลาดที่มีลักษณะเป็นตลาดผูกขาด (Monopoly) โดยที่ประเทศผู้นำเข้าสามารถที่จะแบ่งเป็นค่าเช่าทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการต่อรองของทั้งสองฝ่าย Erzan, Krishna และ Tan (1991) ประเมินการในกรณีของ Hong Kong ว่าประมาณร้อยละ 15-20 ของที่ Hong Kong ควรจะได้รับนั้น ตกเป็นของประเทศผู้นำเข้า ซึ่งในกรณีนี้ก็คือ ประเทศสหรัฐฯ

ถึงแม้ว่า ประเทศผู้ส่งออกจะมีรายรับจากค่าเช่าทางเศรษฐกิจ เนื่องจากเป็นผู้จัดสรรโควตา แต่เมื่อคิดถึงผลกระทบสุทธิจากการถูกจำกัดปริมาณการส่งออกแล้ว ประเทศผู้ส่งออกจะเสียประโยชน์ ทั้งนี้เพราะสิ่งที่ประเทศผู้ส่งออกต้องสูญเสียไปก็คือ โอกาสที่จะขยายการส่งออกในปริมาณที่สูงกว่าและยังมีผลกระทบในทางลบ เนื่องจาก มีความสูญเสียในประสิทธิภาพในการผลิต และความสูญเสียอื่น ๆ ที่เกิดจากการจัดสรรทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้แล้ว ประเทศที่ต้องการขยายการส่งออกก็ต้องส่งออกไปยังประเทศที่อยู่ภายนอก MFA ซึ่งราคาสินค้าสิ่งทอในแถบนั้นได้ถูกกดต่ำลง เนื่องจากอิทธิพลของตลาดในโควตา

มีการศึกษาจากนักเศรษฐศาสตร์หลายท่านพยายามที่จะประเมินผลกระทบสุทธิที่เกิดจากการมี MFA ที่มีต่อประเทศกำลังพัฒนา เช่นการศึกษาของ Trela และ Walley (1988) ประเมินว่าประเทศกำลังพัฒนาสูญเสียจาก MFA คิดเป็นเงินประมาณ 2 แสน 7 หมื่น 5 พันล้านบาท การศึกษาของ Suphachalasai (1989) ก็เช่นเดียวกัน พบว่าประเทศผู้ส่งออกได้รับผลประโยชน์คิดเป็นเงิน 7 หมื่น 5 พันล้านบาท จากการศึกษาของ Goto (1990) ประเมินค่าความสูญเสียของประเทศกำลังพัฒนาไว้ประมาณ 8 หมื่นห้าพันล้านบาท ในปี 1990 Trela and Whalley (1990) ได้ทำการประเมินผลกระทบจากการยกเลิก MFA ต่อสวัสดิการสังคมทั่วโลก ซึ่งมีมูลค่าสูงถึง 22,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ล่าสุดในปี 1994 Yongzheng Martin และ Yanagishima ได้ทำการประเมินผลต่อสวัสดิการสังคมทั่วโลกจากการยกเลิก MFA ซึ่งเท่ากับ 27,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ถึงแม้ว่าค่าความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจะมีมูลค่าแตกต่างกัน ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากค่าพารามิเตอร์ที่ใช้ในแบบจำลอง และความแตกต่างของแบบจำลอง สิ่งหนึ่งพิสูจน์ให้เห็นอย่างชัดเจนก็คือ

ประเทศกำลังพัฒนาเหล่านี้มีความสูญเสียทางเศรษฐกิจอย่างมาก จากการมีโควตาอันเนื่องมาจาก MFA

6. ผลกระทบของ MFA ที่มีต่อประเทศไทย

สำหรับประเทศไทยนั้น ผลกระทบของ MFA ที่มีต่อการผลิตและการค้าสิ่งทอ ก็คงจะไม่มี ความแตกต่างไปจากประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทั้งในด้านการจัดสรร ทรัพยากรที่ถูกเบี่ยงเบนการจ้างงานที่ไม่สามารถที่จะขยายตัวได้มากเท่ากับที่ควรจะเป็น ในกรณี ของการค้าที่เป็นแบบเสรี

ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิกภาคี MFA ตั้งแต่ปี 2518 ในช่วงนั้น ผลกระทบของ MFA ต่อการส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอเป็นไปในทางบวก เนื่องจากโควตาส่งออกได้ไปจำกัดปริมาณการนำเข้าสิ่งทอ จากประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NICs) และเปิดโอกาสให้ไทยซึ่งยังมีความสามารถในการ แข่งขันต่ำในช่วงนั้นสามารถส่งออกได้ แต่ต่อมา เมื่อประเทศไทยมีการพัฒนาประสิทธิภาพในการ ผลิต และความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น โควตาเหล่านี้เป็นตัวยกีดในการที่จะขยายการส่งออก ของไทย และเป็นตัวประกอบที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ต้องขยายการส่งออกไปยังตลาดนอกโควตา ซึ่งทำให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจต่อประเทศ จากการประมาณการของผู้เขียน โดยใช้แบบ จำลองทางเศรษฐกิจ พบว่า ประเทศไทยมีความสูญเสียจาก MFA ประมาณปีละ 4 พันล้านบาท ที่ เป็นเช่นนี้ก็เพราะการขยายตัวอย่างมากของการส่งออกไปยังตลาดนอกโควตา (ตารางที่ 3) และ ปริมาณส่งออกไปยังประเทศที่มีโควตาน้อยกว่าที่ควรจะเป็นประมาณร้อยละ 37

7. ข้อตกลง GATT ว่าด้วยการค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไทย

จากผลการเจรจา GATT รอบอุรุกวัยซึ่งได้สิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2536 ประเทศสมาชิก GATT ตกลงที่จะนำสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มกลับเข้ามาอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของ GATT เพื่อให้การค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของโลกดำเนินการไปอย่างเสรี การนำมาสู่การค้าเสรีจะมีการดำเนินการแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยทยอยนำสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มกลับเข้าสู่ภายใต้ GATT ภายในระยะเวลาปรับตัว (Transition Period) 10 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2538 - 2547 (ค.ศ. 1995-2004) และหลังจากปี พ.ศ. 2548 (ค.ศ. 2005) การค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของโลกจะดำเนินไปโดยเสรี ไม่มีระบบโควตาอีกต่อไป

การเปิดเสรีที่ทยอยนำสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มกลับเข้ามาอยู่ภายใต้ข้อตกลง GATT นั้น เป็นขบวนการที่ค่อนข้างลัดซับซ้อน ถึงแม้ว่าประเทศผู้นำเข้าจะทยอยนำสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม แต่ในระหว่างระยะเวลาการปรับตัวประเทศผู้นำเข้าสามารถที่จะใช้มาตรการคุ้มครอง (Safeguard Measure) การนำเข้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเพื่อควบคุมปริมาณการนำเข้าได้ หากประเทศผู้นำเข้าเห็นว่ามีการขยายตัวของการนำเข้าสูงจนเกินไป

การทยอยนำสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มกลับเข้าสู่ GATT สามารถจำแนกออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ (ตารางที่ 17)

1. ระยะที่ 1 เป็นช่วง 3 ปีแรกของการเปิดเสรี ระหว่างปี พ.ศ. 2538-2540 ประเทศผู้นำเข้าจะต้องเพิ่มอัตราการขยายตัว (Growth Rate) ของอัตราการขยายตัวของโควตา (Quota Growth) ร้อยละ 16⁵ และในปีสุดท้ายของช่วงระยะเวลานี้ ประเทศผู้นำเข้าจะต้องนำรายการสินค้า (Category) สิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มกลับเข้ามาสู่ GATT กล่าวคือ สินค้าเหล่านั้นจะเปิดให้มีการค้าเสรีโดยไม่มีการจำกัดปริมาณนำเข้า โดยจะเปิดในอัตราร้อยละ 17 ของจำนวนรายการสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มทั้งหมด

2. ระยะที่ 2 เป็นช่วง 4 ปีถัดมา ระหว่างปี พ.ศ. 2541-2544 ประเทศผู้นำเข้าต้องเพิ่มอัตราการขยายตัวของอัตราการขยายตัวของโควตาเป็นร้อยละ 25 หรือ อัตราการเพิ่มขึ้นของโควตา

⁵ อัตราการขยายตัวของอัตราการขยายตัวของโควตาร้อยละ 16 หมายถึง หากอัตราการขยายตัวของโควตาเท่ากับร้อยละ 6 ในปี 1995 อัตราการขยายตัวของโควตาในปี 1996 และ 1997 จะต้องเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 16 ของอัตราการขยายตัวของโควตาในปี 1995 (ร้อยละ 6) หรือ เท่ากับ 6.96 ต่อปี ในปี 1996 และ 1997

ร้อยละ 8.7 ต่อปี และในปีสุดท้ายของช่วงระยะเวลานี้ประเทศนำเข้าต้องนำรายการสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเข้าสู่ระบบการค้าเสรีเพิ่มเป็นร้อยละ 27 ของจำนวนรายการสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มทั้งหมด

3. ระยะที่ 3 เป็นช่วง 3 ปีสุดท้าย ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2547 อัตราการขยายตัวของโควตาเพิ่มเป็นร้อยละ 27 หรือ อัตราการเพิ่มขึ้นของโควตาร้อยละ 11 ต่อปี โดยในระหว่าง 3 ปีสุดท้ายประเทศผู้นำเข้าไม่จำเป็นต้องเพิ่มรายการสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเข้าสู่ระบบการค้าเสรีอีก จนกระทั่งปีพ.ศ. 2548 สิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มทั้งหมดจะเข้าสู่ระบบเสรีอย่างสมบูรณ์

อย่างไรก็ตามข้อตกลงจากการเจรจารอบอุรุกวัย เปิดโอกาสให้ประเทศผู้นำเข้าสามารถใช้มาตรการคุ้มครอง (Safeguard Measure) ตาม Article 2 paragraphs 19 and 20 ประเทศผู้นำเข้าสามารถจำกัดการนำเข้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มรายการหนึ่ง ๆ จากประเทศผู้ส่งออก หากการส่งออกของประเทศเหล่านั้นก่อให้เกิดความเสียหายต่อตลาด (Market Disruption) แก่ประเทศผู้นำเข้า การจำกัดการนำเข้าสามารถใช้ได้ตั้งแต่ 1 ปี ถึงตลอดช่วงระยะเวลาของการปรับตัว ครอบคลุมให้มีการกำหนดให้มีการเพิ่มขึ้นของโควตาในทุก ๆ ปี และ อัตราการเพิ่มของโควตานี้จะต้องไม่น้อยกว่าอัตราการเพิ่มของปริมาณนำเข้าเฉลี่ยใน 3 ปีก่อนหน้า และ จะต้องอยู่ในรูปแบบของ VER

การที่ข้อตกลง GATT เปิดให้มีการใช้มาตรการคุ้มครอง (Safeguard) อย่างกว้างขวางเช่นนี้ มีความเป็นไปได้ว่าจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อ การส่งออกของประเทศผู้ส่งออกมาก ทั้งนี้เพราะ มาตรการคุ้มครองสามารถนำมาใช้โดยประเทศผู้นำเข้าเพียงฝ่ายเดียว (Unilateral) โดยไม่ต้องคำนึงถึงประเทศผู้ส่งออก ซึ่งโดยแท้ที่จริงแล้วประเทศผู้นำเข้าสามารถใช้มาตรการนี้ไปในทางที่มีลักษณะเลือกปฏิบัติ (Discrimination) ซึ่งอาจทำให้ประเทศผู้ส่งออกได้รับความได้เปรียบ/เสียเปรียบอย่างไม่เสมอภาคกัน

8. ผลกระทบของข้อตกลง GATT ในรอบอุรุกวัย

จากข้อตกลงในรอบอุรุกวัย ซึ่งกำหนดให้มีการเพิ่มโควตานำเข้า และ การนำเข้าสินค้าสิ่งทอเข้ามาใน GATT เป็นปริมาณต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าผลกระทบจากการทยอยนำเข้าสินค้านั้น มีผลกระทบต่อประเทศผู้ส่งออก 3 ประการคือ

8.1 ผลกระทบต่อส่วนแบ่งโควต้าส่งออก

8.2 ผลกระทบที่มีต่อการขยายตัวในการส่งออก

8.3 ผลกระทบที่มีต่อสวัสดิการสังคม (Social Welfare)

8.1 ผลกระทบต่อส่วนแบ่งโควต้าส่งออก

การพิจารณาถึงผลกระทบต่อส่วนแบ่งโควต้าที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงซึ่งส่วนแบ่งตลาดในประเทศสหรัฐฯ และ สหภาพยุโรปนั้น จะเริ่มพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนโควต้าที่ได้รับของแต่ละกลุ่มประเทศ โดยจำแนกออกเป็น 4 กลุ่มย่อย ๆ ดังนี้

1. กลุ่มประเทศละตินอเมริกา (Latin America) ซึ่งประกอบไปด้วย อาเจนติน่า บราซิล โคลัมเบีย คอสตาริกา เม็กซิโก เปรู และ อุรุกวัย
2. กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก (East Asia) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มย่อยด้วยกัน คือ
 - 2.1 กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออก (NICs) ซึ่งประกอบไปด้วย ฮองกง ไต้หวัน และ เกาหลี
 - 2.2 กลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน (ASEAN) ซึ่งประกอบไปด้วย ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และ สิงคโปร์
 - 2.3 กลุ่มประเทศจีน ซึ่งประกอบไปด้วยประเทศจีน (Republic of China) และ มาเก๊า
- 3 กลุ่มประเทศเอเชียใต้ (South Asia) ซึ่งประกอบไปด้วย อินเดีย ปากีสถาน ศรีลังกา และ บังกลาเทศ
4. อื่น ๆ ซึ่งประกอบไปด้วยประเทศอียิปต์ จาไมกา และ ตุรกี

ปริมาณโควต้าที่ประเทศต่าง ๆ ได้รับการจัดสรรสามารถจำแนกออกเป็น 2 กรณี คือ กรณีที่มี Additional Growth Factor ซึ่งเป็นกรณีที่ได้รวมเอาปริมาณสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่ทยอยนำเข้ามาเปิดเสรีในช่วงระยะเวลาในการปรับตัว 10 ปี เข้ามารวมอยู่ด้วย และ กรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor ซึ่งเป็นกรณีที่คิดเฉพาะโควตานำเข้าที่เพิ่มขึ้นเท่านั้นมิได้รวมการทยอยนำสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเข้ามาสู่ขบวนการเปิดเสรีในช่วงระยะเวลาปรับตัว

หน้า ๒๖
หน้า ๒๗
หน้า ๒๘
หน้า ๒๙
หน้า ๓๐
หน้า ๓๑
หน้า ๓๒
หน้า ๓๓
หน้า ๓๔
หน้า ๓๕
หน้า ๓๖
หน้า ๓๗
หน้า ๓๘
หน้า ๓๙
หน้า ๔๐
หน้า ๔๑
หน้า ๔๒
หน้า ๔๓
หน้า ๔๔
หน้า ๔๕
หน้า ๔๖
หน้า ๔๗
หน้า ๔๘
หน้า ๔๙
หน้า ๕๐
หน้า ๕๑
หน้า ๕๒
หน้า ๕๓
หน้า ๕๔
หน้า ๕๕
หน้า ๕๖
หน้า ๕๗
หน้า ๕๘
หน้า ๕๙
หน้า ๖๐
หน้า ๖๑
หน้า ๖๒
หน้า ๖๓
หน้า ๖๔
หน้า ๖๕
หน้า ๖๖
หน้า ๖๗
หน้า ๖๘
หน้า ๖๙
หน้า ๗๐
หน้า ๗๑
หน้า ๗๒
หน้า ๗๓
หน้า ๗๔
หน้า ๗๕
หน้า ๗๖
หน้า ๗๗
หน้า ๗๘
หน้า ๗๙
หน้า ๘๐
หน้า ๘๑
หน้า ๘๒
หน้า ๘๓
หน้า ๘๔
หน้า ๘๕
หน้า ๘๖
หน้า ๘๗
หน้า ๘๘
หน้า ๘๙
หน้า ๙๐
หน้า ๙๑
หน้า ๙๒
หน้า ๙๓
หน้า ๙๔
หน้า ๙๕
หน้า ๙๖
หน้า ๙๗
หน้า ๙๘
หน้า ๙๙
หน้า ๑๐๐

ในกรณีของสิงคโปร์ในตลาดสหรัฐฯ ~~สะท้อน~~ การจัดสรรโควต้าให้แก่กลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งประกอบไปด้วย ประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศจีน (รวมเกาะมาเก๊า) และ กลุ่มประเทศอาเซียน รองลงมาได้แก่ เอเชียใต้ และ ละตินอเมริกา โดยในปี พ.ศ. 2537 ปริมาณโควต้าทั้งหมดของสหรัฐฯ เท่ากับ 4,066 ล้านตารางเมตร (ล้าน ตรม.) กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้รับการจัดสรรเท่ากับ 2,549 ล้าน ตรม. หรือ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 63 ของปริมาณโควต้าทั้งหมด โดยร้อยละ 26 เป็นของประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รองลงมาได้แก่ประเทศอาเซียน และ ประเทศจีน ซึ่งได้รับสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 22 และ 15 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มประเทศเอเชียใต้ และ ละตินอเมริกา ได้รับจัดสรรโควต้าในเท่ากับ 554 และ 407 ล้าน ตรม. หรือ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 14 และ 10 ของปริมาณโควต้าทั้งหมด ตามลำดับ (ตารางที่ 18)

ในช่วงระหว่างระยะเวลาปรับตัว 10 ปี ถ้าพิจารณาจากอัตราการขยายตัวของโควต้า ปริมาณโควต้าสิงคโปร์ของสหรัฐฯโดยรวม ขยายตัวโดยเฉลี่ยในอัตราร้อยละ 5-7 ต่อปี โดยเพิ่มขึ้นจาก 4,066 ล้านตารางเมตร ในปี 1994 เป็น 7,832 ล้าน ตรม. และ เป็น 6,416 ล้าน ตรม. ในปี 2004 สำหรับกรณีที่มี Additional Growth Factor และไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ โดยคิดเป็นอัตราการเพิ่มโดยเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 7 และ 5 ต่อปี ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในระดับกลุ่มของประเทศซึ่งจำแนกตามกลุ่มประเทศต่างๆ การจัดสรรโควต้าของสหรัฐฯ ส่งผลให้กลุ่มประเทศละตินอเมริกา อาเซียน และ เอเชียใต้ ได้รับโควต้าในสัดส่วนที่มากกว่าประเทศอื่น ๆ โดยเปรียบเทียบ ทั้งในกรณีที่มี Additional Growth Factor และไม่มี Additional Growth Factor ในขณะที่ กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และ จีน ได้รับโควต้าลดลงเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ

กลุ่มประเทศอาเซียนเป็นกลุ่มที่ได้รับโควต้าสิงคโปร์ในสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากสหรัฐฯ ในช่วงระยะเวลาปรับตัว 10 ปี โดยประเทศอาเซียนได้รับจัดสรรโควต้าเพิ่มขึ้นจาก 882 ล้านตรม. เป็น 2,035 ล้านตรม. และ 1,565 ล้านตรม. ในกรณีที่มี และ ไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ หรือ คิดเป็นสัดส่วนต่อโควต้าทั้งหมดเพิ่มจากร้อยละ 22 เป็นร้อยละ 26 และ ร้อยละ 24 ในกรณีที่มี และ ไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ รองลงมาได้แก่ เอเชียใต้ และละตินอเมริกา โดยเอเชียใต้ และละตินอเมริกา ได้รับสัดส่วนโควต้าในปี 1994 เท่ากับร้อยละ 14 และ 10 เพิ่มเป็นร้อยละ 17 และ 12 ในปี 2547 ตามลำดับ สำหรับกรณีที่มี Additional Growth Factor และเพิ่มเป็นร้อยละ 16 และ 11 ตามลำดับ สำหรับกรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor

สำหรับประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และจีน ถึงแม้ว่าประเทศเหล่านี้จะได้รับปริมาณโควต้าเพิ่มขึ้นก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาเทียบกับปริมาณโควต้าโดยรวม ประเทศเหล่านี้ได้รับ

โคเวต้าในสัดส่วนที่ลดลง โดยประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออกได้รับโคเวต้าเพิ่มจาก 1,038 ล้านตรม. เพิ่มขึ้นเป็น 1,346 ล้านตรม. และ 1,277 ล้าน ตรม. ในกรณีที่มี และ ไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ ในขณะที่สัดส่วนลดลงจากร้อยละ 26 ในปี พ.ศ. 2537 เหลือเพียงร้อยละ 17 และ 20 ในกรณีที่มีและไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ ในขณะที่จีน สัดส่วนโคเวต้าที่ได้รับลดลงจากร้อยละ 15 เหลือเพียง ร้อยละ 11 และ 13 ในกรณีที่มีและไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ

สิ่งทองของไทยได้รับจัดสรรโคเวต้าจากประเทศสหรัฐฯ ในปี พ.ศ. 2537 เท่ากับ 321 ล้านตรม. หรือ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 8 ของปริมาณโคเวต้าทั้งหมดของสหรัฐฯ ซึ่งได้รับการจัดสรรโคเวต้ามากที่สุดในกลุ่มประเทศอาเซียน ในช่วงระยะเวลาปรับตัว 10 ปี โคเวต้าสิ่งทองของไทยขยายตัวในอัตราร้อยละ 5.8 - 8.5 ต่อปี ทำให้สัดส่วนโคเวต้าของไทยเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 9 ทั้งในกรณีที่มี และไม่มี Additional Growth Factor โดยในปี 2004 กรณีที่มี Additional Growth Factor เพิ่มขึ้นเป็น 730 ล้าน ตรม. คิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 8.5 ต่อปี และ ในกรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor เพิ่มขึ้นเป็น 564 ล้าน ตรม. คิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 5.8 ต่อปี

ในกรณีของเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ปริมาณโคเวต้าของสหรัฐฯ ถ้าคิดเป็นปริมาณแล้วส่วนใหญ่จัดสรรให้แก่กลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออก รองลงมาได้แก่ เอเชียใต้ และ ละตินอเมริกา ตามลำดับ โดยในปี พ.ศ. 2537 ปริมาณโคเวต้าทั้งหมดของสหรัฐฯ เท่ากับ 5,423 ล้าน ตรม. กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกได้รับการจัดสรรเท่ากับ 4,278 ล้าน ตรม. หรือ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 79 ของปริมาณโคเวต้าทั้งหมด โดยร้อยละ 42 เป็นของประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออก รองลงมาได้แก่ประเทศอาเซียน และ ประเทศจีน ซึ่งได้รับสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 22 และ 13 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มประเทศเอเชียใต้ และ ละตินอเมริกา ได้รับจัดสรรโคเวต้าในเท่ากับ 739 และ 127 ล้านตรม. หรือ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 14 และ 2 ของปริมาณโคเวต้าทั้งหมด ตามลำดับ (ตารางที่ 19)

ในช่วงระหว่างระยะเวลาปรับตัว 10 ปี ถ้าพิจารณาจากอัตราการขยายตัวของโคเวต้า ปริมาณโคเวต้าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของสหรัฐฯ ขยายตัวโดยเฉลี่ยในอัตราร้อยละ 4-5 ต่อปี โดยเพิ่มขึ้นจาก 5,423 ล้านตารางเมตร ในปี พ.ศ. 2537 เป็น 9,080 ล้าน ตรม. และ เป็น 7,721 ล้าน ตรม. ในปี พ.ศ. 2543 (2004) สำหรับกรณีที่มี Additional Growth Factor และไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ โดยคิดเป็นอัตราการเพิ่มโดยเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 5 และ 4 ต่อปี ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในระดับกลุ่มของประเทศซึ่งจำแนกตามกลุ่มประเทศต่างๆ การจัดสรรโคเวต้าของสหรัฐฯ ส่งผลให้กลุ่มประเทศละตินอเมริกา อาเซียน และ เอเชียใต้ ได้รับโคเวต้าในสัดส่วนที่มากกว่าประเทศอื่น ๆ โดยเปรียบเทียบ ทั้งในกรณีที่มี Additional Growth Factor และไม่มี

Additional Growth Factor ในขณะที่ กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออก และ จีน ได้รับ โควต้าลดลงเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ

กลุ่มประเทศอาเซียนเป็นกลุ่มที่ได้โควต้าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นจากสหรัฐฯ ในช่วงระยะเวลาปรับตัว 10 ปี โดยประเทศอาเซียนได้รับจัดสรรโควต้าเพิ่มขึ้นจาก 1,209 ล้านตรม. เป็น 2,604 ล้านตรม. และ 2,042 ล้านตรม. ในกรณีที่มี และ ไม่มี Additional Growth Factor ตาม ลำดับ หรือ คิดเป็นสัดส่วนต่อโควต้าทั้งหมดเพิ่มจากร้อยละ 22 เป็นร้อยละ 29 และ ร้อยละ 26 ในกรณีที่มี และ ไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ รองลงมาได้แก่ เอเชียใต้ และละตินอเมริกา โดยเอเชียใต้ และละตินอเมริกา ได้รับสัดส่วนโควต้าในปี พ.ศ. 2537 เท่ากับร้อยละ 14 และ 2 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20 และ 3 ในปี พ.ศ. 2547 ตามลำดับ สำหรับกรณีที่มี Additional Growth Factor และเพิ่มเป็นร้อยละ 18 และ 3 ตามลำดับ สำหรับกรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor

สำหรับประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออก และจีน ถึงแม้ว่าประเทศเหล่านี้จะได้รับ ปริมาณโควต้าเพิ่มขึ้นก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาเทียบกับปริมาณโควต้าโดยรวม ประเทศเหล่านี้ได้รับ โควต้าในสัดส่วนที่ลดลง โดยประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออกได้รับโควต้าเพิ่มจาก 2,254 ล้านตรม. เพิ่มขึ้นเป็น 2,517 ล้านตรม. และ 2,439 ล้าน ตรม. ในกรณีที่มี และ ไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ ในขณะที่สัดส่วนลดลงจากร้อยละ 42 ในปี พ.ศ. 2537 เหลือเพียงร้อยละ 28 และ 32 ในกรณีที่มีและไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ ในขณะที่จีน สัดส่วนโควต้า ที่ได้รับลดลงจากร้อยละ 13 เหลือเพียง ร้อยละ 11 และ 13 ในกรณีที่มีและไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ

เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของไทยได้รับจัดสรรโควต้าจากประเทศสหรัฐฯ ในปี พ.ศ. 2537 เท่ากับ 209 ล้าน ตรม. หรือ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 4 ของปริมาณโควต้าทั้งหมดของสหรัฐฯ ในช่วงระยะ เวลาปรับตัว 10 ปี โควต้าสิ่งทอของไทยขยายตัวในอัตราร้อยละ 5.6 - 8.3 ต่อปี ทำให้ประเทศไทยมี สัดส่วนโควต้าเพิ่มเป็นร้อยละ 5 ทั้งในกรณีที่มี และ ไม่มี Additional Growth Factor โดยในปี พ.ศ. 2547 เพิ่มขึ้นเป็น 466 ล้าน ตรม. คิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 8.3 ต่อปี และ ในกรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor เพิ่มขึ้นเป็น 362 ล้าน ตรม. คิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 5.6 ต่อปี

ในกรณีของสิ่งทอในตลาดสหภาพยุโรป โควต้าของสหภาพยุโรปมีการกระจายให้แก่กลุ่ม ประเทศต่าง ๆ ในสัดส่วนใกล้เคียงกันมากกว่ากรณีของสหรัฐฯ กลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออก เป็นกลุ่มที่ได้รับโควต้าสิ่งทอมากเป็นอันดับที่หนึ่ง รองลงมาได้แก่ เอเชียใต้ และ ละติน- อเมริกา โดยในปี พ.ศ. 2537 ปริมาณโควต้าทั้งหมดของสหรัฐฯ เท่ากับ 789,346 ตัน กลุ่มประเทศเอเชีย ตะวันออกได้รับการจัดสรรเท่ากับ 401,420 ตัน หรือ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 51 ของปริมาณโควต้า

ทั้งหมด โดยร้อยละ 19 เป็นของประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออก รองลงมาได้แก่ประเทศ อาเซียนและจีน ซึ่งได้รับสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 18 และ 14 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มประเทศเอเชีย ได้ และละตินอเมริกาได้รับจัดสรรโควต้าในเท่ากับ 233,472 และ 154,454 ตัน หรือ คิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 30 และ 19 ของปริมาณโควต้าทั้งหมด ตามลำดับ (ตารางที่ 20)

ในช่วงระหว่างระยะเวลาปรับตัว 10 ปี ถ้าพิจารณาจากอัตราการขยายตัวของโควต้า ปริมาณโควต้าสิ่งทอของสหภาพยุโรปขยายตัวโดยเฉลี่ยในอัตราร้อยละ 3.5 - 5 ต่อปี โดยเพิ่มขึ้น จาก 789,346 ตัน ในปี พ.ศ. 2537 เป็น 1,275,008 ตัน และ เป็น 1,117,922 ตัน ในปี พ.ศ. 2547 สำหรับกรณีที่มี Additional Growth Factor และไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ โดยคิด เป็นอัตราการเพิ่มโดยเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 5 และ 3.5 ต่อปี ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในระดับกลุ่มของประเทศซึ่งจำแนกตามกลุ่มประเทศต่างๆ การจัดสรรโควต้า ของสหภาพยุโรปในกรณีที่มี Additional Growth Factor กลุ่มประเทศละตินอเมริกาและ อาเซียน ได้ รับสัดส่วนโควต้าเพิ่มขึ้น กลุ่มประเทศเอเชียใต้ได้รับโควต้าในสัดส่วนเท่าเดิมไม่เปลี่ยนแปลง ใน ขณะที่ กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออก และ จีน ได้รับสัดส่วนโควต้าลดลง โดยในปี 1994 กลุ่มละตินอเมริกา และ อาเซียน ได้รับโควต้าเท่ากับ 154,454 และ 140,881 ตัน ตามลำดับ หรือ คิดเป็นสัดส่วนต่อปริมาณโควต้าทั้งหมดเท่ากับร้อยละ 19 และ 18 ตามลำดับ ในปี 2547 ปริมาณโควต้าของกลุ่ม ละตินอเมริกา และ อาเซียน ได้เพิ่มขึ้นเป็น 269,905 และ 242,638 ตัน ตามลำดับ หรือ คิดเป็นสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 21 และ 19 ตามลำดับ

ปริมาณโควต้าสิ่งทอของกลุ่มเอเชียใต้ เพิ่มขึ้นจาก 233,472 ตัน ในปี พ.ศ. 2537 เป็น 381,176 ตันในปี พ.ศ. 2547 สำหรับกรณีที่มี Additional Growth Factor อย่างไรก็ตามสัดส่วน ปริมาณโควต้าที่ได้รับต่อโควต้ารวมทั้งสิ้นกลับคงที่ เท่ากับร้อยละ 30

ในขณะที่กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออก และ จีน สำหรับกรณีที่มี Additional Growth Factor ถึงแม้จะได้รับการจัดสรรปริมาณโควต้าเพิ่มขึ้น แต่สัดส่วนกลับลดต่ำลง ปริมาณ โควต้าของประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออกเพิ่มขึ้นจาก 151,352 ตันในปี พ.ศ. 2537 เป็น 217,641 ตันในปี พ.ศ. 2547 โดยสัดส่วนต่อโควต้ารวมลดลงจากร้อยละ 19 เหลือร้อยละ 17 และ สำหรับจีน สัดส่วนต่อโควต้าทั้งหมดลดลงจากร้อยละ 14 เหลือร้อยละ 13 ในปี พ.ศ. 2547

สำหรับกรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor กลุ่มละตินอเมริกา และจีน เป็นกลุ่มที่ได้รับ สัดส่วนโควต้าเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในขณะที่กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมในเอเชีย ตะวันออก และ เอเชียใต้เป็นกลุ่มที่ได้รับโควต้าลดลง ส่วนกลุ่มอาเซียนได้รับสัดส่วนโควต้าที่คงที่ โดยสัดส่วนต่อโควต้ารวมของ กลุ่มละตินอเมริกา และ จีนได้รับโควต้าเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 19 และ

14 ในปี พ.ศ. 2537 เป็นร้อยละ 20 และ 15 ในปี พ.ศ. 2547 ตามลำดับ ในขณะที่กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออก และ เอเชียใต้ลดลงจากร้อยละ 19 และ 30 เหลือเพียงร้อยละ 18 และ 29 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มอาเซียนได้รับสัดส่วนโควต้าคงที่เท่ากับร้อยละ 18

สิ่งทอของไทยได้รับจัดสรรโควต้าจากสหภาพยุโรป ในปี พ.ศ. 2537 เท่ากับ 53,357 ตัน หรือ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 6.7 ของปริมาณโควต้าทั้งหมดของสหภาพยุโรป ซึ่งได้รับเป็นมากเป็นอันดับที่ 2 ในกลุ่มอาเซียน รองจากอินโดนีเซีย (ร้อยละ 7.5) ในช่วงระยะเวลาปรับตัว 10 ปี โควต้าสิ่งทอของไทยขยายตัวในอัตราร้อยละ 3.2 - 4.8 ต่อปี แต่อย่างไรก็ตามการเพิ่มขึ้นของโควต้าไม่ว่าในกรณีที่มี และไม่มี Additional Growth Factor สัดส่วนโควต้าของไทยยังคงที่ในระดับประมาณร้อยละ 6.7 โดยในกรณีที่มี Additional Growth Factor ปริมาณโควต้าในปี พ.ศ. 2547 เพิ่มขึ้นเป็น 85,096 ตัน คิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 4.8 ต่อปี และ ในกรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor เพิ่มขึ้นเป็น 73,325 ตัน คิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 3.2 ต่อปี

ในกรณีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มในตลาดสหภาพยุโรป ปริมาณโควต้าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของสหภาพยุโรปเมื่อคิดเป็นปริมาณแล้วส่วนใหญ่จัดสรรให้แก่กลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออก รองลงมาได้แก่ เอเชียใต้ และ ละตินอเมริกา ตามลำดับ โดยในปี พ.ศ. 2537 ปริมาณโควต้าทั้งหมดของสหภาพยุโรป เท่ากับ 630,330 ตัน กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกได้รับการจัดสรรเท่ากับ 528,539 ตัน หรือ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 84 ของปริมาณโควต้าทั้งหมด โดยร้อยละ 36 เป็นของประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออก รองลงมาได้แก่ประเทศอาเซียน และ ประเทศจีน ซึ่งได้รับสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 30 และ 14 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มประเทศเอเชียใต้ และ ละตินอเมริกา ได้รับจัดสรรโควต้าในเท่ากับ 6,622 และ 11,766 ตัน หรือ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 15 และ 1 ของปริมาณโควต้าทั้งหมด ตามลำดับ (ตารางที่ 21)

ในช่วงระหว่างระยะเวลาปรับตัว 10 ปี ปริมาณโควต้าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของสหภาพยุโรป มีการขยายตัวโดยเฉลี่ยในอัตราร้อยละ 3-5 ต่อปี โดยเพิ่มขึ้นจาก 630,330 ตันในปี พ.ศ. 2537 เป็น 992,597 ตัน และ เป็น 869,855 ตัน ในปี พ.ศ. 2547 สำหรับกรณีที่มี Additional Growth Factor และ ไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ โดยคิดเป็นอัตราการเพิ่มโดยเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 5 และ 3 ต่อปี ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในระดับกลุ่มของประเทศซึ่งจำแนกตามกลุ่มประเทศต่างๆ การจัดสรรโควต้าของสหภาพยุโรป ประเทศอาเซียน และเอเชียใต้เป็นกลุ่มที่ได้รับประโยชน์จากการจัดสรรโควต้าในช่วงระยะเวลาการปรับตัว ทั้งในกรณีที่มี และ ไม่มี Additional Growth Factor โดยในปี พ.ศ. 2537 กลุ่มประเทศอาเซียนได้รับโควต้าเพิ่มขึ้น จาก 90,993 ตัน เป็น 206,992 ตันในกรณีที่มี Additional

Growth Factor และเพิ่มเป็น 148,195 ตันในกรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor ปริมาณโคเวต้าที่เพิ่มขึ้นทำให้สัดส่วนโคเวต้าของกลุ่มอาเซียนเมื่อเทียบกับโคเวต้ารวมทั้งหมด เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 14 เป็นร้อยละ 21 และ 17 ในกรณีที่มี และไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ ส่วนกลุ่มเอเชียใต้ ปริมาณโคเวต้าเพิ่มขึ้นจาก 95,169 ตันในปี 1994 เพิ่มเป็น 196,712 ตันสำหรับกรณีที่มี Additional Growth Factor และ เป็น 154,784 ตัน สำหรับกรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor ในปี พ.ศ. 2547 สัดส่วนโคเวต้าที่กลุ่มเอเชียใต้ต่อโคเวต้ารวมทั้งหมดเพิ่มขึ้นจาก ร้อยละ 15 เป็นร้อยละ 20 และ 18 ในกรณีที่มี และ ไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ

กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมในเอเชียตะวันออกเป็นกลุ่มที่ได้รับโคเวต้าลดลงเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ โดยมีสัดส่วนโคเวต้าต่อโคเวต้ารวมทั้งหมดลดลง ทั้งในกรณีที่มี และ ไม่มี Additional Growth Factor ถึงแม้ว่ากลุ่มประเทศอุตสาหกรรมจะได้รับปริมาณโคเวต้าเฉลี่ยต่อเครื่องนุ่งห่มเพิ่มขึ้นจาก 528,539 ในปี พ.ศ. 2537 เป็น 784,119 ตันสำหรับกรณีที่มี Additional Growth Factor และ 705,269 สำหรับกรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor ในปี พ.ศ. 2547 ก็ตาม แต่สัดส่วนโคเวต้าต่อโคเวต้ารวมทั้งหมดกลับลดลงจากร้อยละ 36 เหลือ ร้อยละ 27 และ 31 ในกรณีที่มี และ ไม่มี Additional Growth Factor ตามลำดับ

กลุ่มประเทศละตินอเมริกาเป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับผลกระทบหรือประโยชน์ใด ๆ จากการจัดสรรโคเวต้าเฉลี่ยต่อเครื่องนุ่งห่มของสหภาพยุโรปในช่วงระยะเวลาปรับตัว โดยในปี พ.ศ. 2537 ปริมาณโคเวต้าเพิ่มขึ้นจาก 6,622 ตัน เป็น 11,766 ตัน สำหรับกรณีที่มี Additional Growth Factor และ เป็น 9,802 ตันในกรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor ในปี พ.ศ. 2547 แต่สัดส่วนโคเวต้าของกลุ่มละตินอเมริกากลัมนั้นมีสัดส่วนคงที่ เท่ากับร้อยละ 1 ของโคเวต้ารวมทั้งหมด ในขณะที่จีนจะได้รับผลกระทบในกรณีที่มี Additional Growth Factor โดยมีสัดส่วนโคเวต้าต่อโคเวต้ารวมทั้งหมดลดลงจากร้อยละ 30 ในปี พ.ศ. 2537 เหลือร้อยละ 26 ในปี พ.ศ. 2547 แต่จะไม่ได้รับผลกระทบในกรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor โดยมีสัดส่วนโคเวต้าต่อโคเวต้าโดยรวมคงที่

เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของไทยได้รับจัดสรรโคเวต้าจากสหภาพยุโรป ในปี พ.ศ. 2537 เท่ากับ 21,252 ตัน หรือ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 3 ของปริมาณโคเวต้าทั้งหมดของสหภาพยุโรป ซึ่งได้รับการจัดสรรมากที่สุดในกลุ่มอาเซียน ในช่วงระยะเวลาปรับตัว 10 ปี โคเวต้าสิ่งทอของไทยขยายตัวในอัตราร้อยละ 5.4 - 8.4 ต่อปี อัตราการขยายตัวของปริมาณโคเวต้าที่ไทยได้รับทำให้ประเทศได้ประโยชน์จากการจัดสรรโคเวต้าเฉลี่ยต่อเครื่องนุ่งห่มในช่วงระยะเวลาปรับตัวของสหภาพยุโรป โดยในกรณีที่มี Additional Growth Factor ปริมาณโคเวต้าในปี พ.ศ. 2547 เพิ่มขึ้นเป็น 47,724 ตัน คิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 8.4 ต่อปี และ ในกรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor เพิ่มเป็น 36,061 ตัน

คิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 5.4 ต่อปี ปริมาณโควตาของไทยที่ขยายตัวในอัตราที่สูงกว่าอัตราโดยรวมเฉลี่ยทำให้สัดส่วนโควตาของไทยต่อโควตาทั้งหมดเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 5 และ 4 ในกรณีที่มีและ ไม่มี Additional Growth Factor

8.2. ผลกระทบที่มีต่อการส่งออก

ในส่วนนี้อัตราการขยายตัวของโควตาจะเป็นประเด็นสำคัญในการวิเคราะห์ผลกระทบ ทั้งนี้เพราะหากอัตราการเพิ่มขึ้นของโควตาส่งมากเพียงพอ และ อยู่ในอัตราก้าวหน้ามาก ๆ แล้ว จะส่งผลให้การค้าสิ่งทอของโลกเป็นสภาวะที่คล้ายกับสภาวะการค้าเสรีก่อนระยะเวลาของการปรับตัว (Transition Period) จะเสร็จสิ้นลง ซึ่งจะทำให้ผู้ผลิตและผู้ส่งออกสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไทยนั้นต้องเผชิญกับสภาวะการแข่งขันที่เสรีก่อนกำหนด ในการวิเคราะห์ระยะเวลานี้จะใช้การวิเคราะห์จากแบบจำลองที่เป็นดุลยภาพบางส่วน (Partial Equilibrium)⁶ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ที่เป็นแบบการเปรียบเทียบระหว่างเวลา หรือ การเปรียบเทียบเชิงสถิตย (Comparative Static) ซึ่งไม่ได้รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านอุปสงค์ (Demand) ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงสูงขึ้น (Shift) ตามการเพิ่มขึ้นของรายได้ และ การเปลี่ยนแปลงของเส้นอุปทาน (Supply) ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงเนื่องจากการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ที่เป็นการเปรียบเทียบเชิงสถิตยระหว่าง 2 ช่วงเวลาน่าจะเป็นเพียงพอ ทั้งนี้เพราะการขยับสูงขึ้น (Shift) ของเส้นอุปสงค์ (Demand) และ เส้นอุปทาน (Supply) นั้นน่าจะส่งผลให้เกิดการค้าเสรีช้ากว่ากรณีของการกำหนดให้เป็นการเปรียบเทียบเชิงสถิตย

สำหรับค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์ของการนำเข้า (Demand for Import) และ เส้นอุปทานของการส่งออก (Supply of Export) ที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้มาจากการศึกษาอื่น ๆ ที่เคยมีผู้ประมาณค่าไว้ในอดีต โดยค่าความยืดหยุ่นของอุปทานของการส่งออกได้มาจากการศึกษาของภทรจิต (2538) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.15 ส่วนค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์ของการนำเข้ามีความหลากหลายในแต่ละงานศึกษาค่อนข้างมาก โดยในการศึกษานี้จะขอใช้ค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์จากการศึกษา ของ Trella and Whalley (1990) ซึ่งเท่ากับ 5 และงานศึกษาของภทรจิต (2538) ซึ่งเท่ากับ 1.24 และ 2.2 ในกรณีของสหรัฐ ฯ และ สหภาพยุโรป ตามลำดับ

⁶ รายละเอียดโปรดดูภาคผนวก

ผลการศึกษา⁷ ในกรณีที่ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ของการนำเข้า และ อุปทานของการส่งออก เท่ากับ 5 และ 2.15 ตามลำดับ พบว่าหากไม่มีการเปลี่ยนแปลงในอุปสงค์และอุปทานของสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ในช่วงระยะเวลาการปรับตัว 10 ปี ปริมาณและอัตราการขยายตัวของโควตาส่งออกและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่ได้รับการจัดสรรไม่ทำให้ขบวนการเปิดเสรีเร็วกว่าที่กำหนดไว้ ทั้งกรณีสหรัฐอเมริกา และ สหภาพยุโรป ยกเว้นการส่งออกสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไปยังสหรัฐอเมริกาในกรณีที่มี Additional Growth และ การส่งออกเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไปยังสหภาพยุโรปในกรณีที่มี Additional Growth ซึ่งเร็วกว่าที่กำหนดไว้เพียง 1 ปี เท่านั้น (ตารางที่ 22) กรณีของสหรัฐอเมริกา ปริมาณโควตาที่ได้รับและอัตราการขยายตัวของโควตาในช่วงระยะเวลาการปรับตัวไม่มีผลเร่งการเปิดเสรีตามข้อตกลงของ GATT การส่งออกสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มไปยังสหรัฐฯ ต้องใช้ระยะเวลา 9 ปี ที่ทำให้ความแตกต่างระหว่างราคาผู้บริโภคนำเข้าเท่ากับราคาที่ผู้ผลิตได้รับหมดไปในกรณีที่ Additional Growth ซึ่งจะทำการเปิดเสรีการค้าสิ่งทอระหว่างไทยกับสหรัฐฯ เร็วกว่าข้อตกลง GATT เพียง 1 ปี แต่หากไม่มี Additional Growth ต้องใช้เวลา 14 ปี ทั้งกรณีของสิ่งทอ และ เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม

กรณีของสหภาพยุโรปปริมาณโควตาที่ได้รับและอัตราการขยายตัวของโควตาในช่วงระยะเวลาการปรับตัวไม่มีผลเร่งการเปิดเสรีตามข้อตกลงของ GATT ของสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งทอ ในกรณีที่มี Additional Growth Factor การส่งออกสิ่งทอไปยังสหภาพยุโรปจะใช้เวลาเพียง 17 ปีที่ให้ความแตกต่างระหว่างราคาผู้บริโภคนำเข้าเท่ากับราคาที่ผู้ผลิตได้รับหมดไป ในขณะที่เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มใช้เวลาเพียง 9 ปี ซึ่งจะเร็วกว่าข้อตกลง GATT เพียง 1 ปี เท่านั้น ส่วนในกรณีที่ไม่มี Additional Growth Factor การส่งออกสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มต้องใช้เวลาถึง 23 และ 14 ปี ตามลำดับ

หากมีการเปลี่ยนแปลงค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ของการนำเข้าเป็น 1.24 และ 2.2 สำหรับสหรัฐฯ และ สหภาพยุโรป ในช่วงระยะเวลาการปรับตัว 10 ปี ปริมาณและอัตราการขยายตัวของโควตาส่งออกและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่ได้รับการจัดสรรทำให้ขบวนการเปิดเสรีเร็วกว่าที่กำหนดไว้ในข้อตกลง GATT โดยในกรณีของสหรัฐฯ การส่งออกสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มใช้ระยะเวลาเพียง 5 ปี ที่ให้ความแตกต่างระหว่างราคาผู้บริโภคนำเข้าเท่ากับราคาที่ผู้ผลิตได้รับหมดไปทั้งในกรณีที่มี Additional Growth ซึ่งจะทำการเปิดเสรีการค้าสิ่งทอระหว่างไทยกับสหรัฐฯ เร็วกว่าข้อตกลง GATT เพียง 5 ปี หรือ ปี พ.ศ. 2542 (ค.ศ. 1999) ในขณะที่กรณีที่ไม่มี

⁷ วิธีการคำนวณดูภาคผนวก

Additional Growth การส่งออกสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มจะใช้เวลา 7 ปีที่ทำให้ความแตกต่างระหว่างราคาผู้บริโภคจ่ายเท่ากับราคาจากผู้ผลิตได้รับหมดไป

ในกรณีของสหภาพยุโรป การส่งออกสิ่งทอจะต้องใช้เวลาถึง 12 ปี และ 17 ปี ในกรณีที่มีและไม่มี Additional Growth ที่ทำให้ความแตกต่างระหว่างราคาผู้บริโภคจ่ายเท่ากับราคาจากผู้ผลิตได้รับหมดไป ซึ่งไม่มีผลเร่งขบวนการเปิดเสรีตามข้อตกลงที่กำหนดไว้แต่อย่างใด ส่วนการส่งออกเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มในกรณีที่มี Additional Growth จะใช้เวลาเพียง 4 ปี หรือ พ.ศ. 2541 (ค.ศ. 1998) ซึ่งเร็วกว่าข้อตกลง GATT ถึง 6 ปี ในขณะที่ไม่มี Additional Growth จะใช้เวลา 10 ปี ซึ่งไม่ได้เร็วกว่าที่กำหนดไว้แต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม ค่าความยืดหยุ่นเส้นของอุปสงค์ของการนำเข้าในงานศึกษาของภัทรจิต นำจะประมาณค่าต่ำกว่าที่ควรจะเป็น (Underestimation) เนื่องจาก การประมาณค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ ไม่ได้รวมถึงผลด้านการทดแทนของสินค้าจากประเทศคู่แข่งอื่น ๆ ที่อยู่ภายใต้ข้อตกลง MFA ที่จะส่งผลให้ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์สูงขึ้นได้

ดังนั้นผลจากการศึกษาพบว่า สถานะการณ์การแข่งขันของสิ่งทอในตลาดโลกนั้นจะยังไม่เข้าสู่ภาวะการแข่งขัน ก่อนระยะเวลาการปรับตัวที่กำหนดไว้ 10 ปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของโลกนี้จะยังคงอยู่ในระบบโควต้าไปจนกว่าจะสิ้นสุดระยะเวลาปรับตัว (Transition Period) ซึ่งจะมีการยกเลิกโควต้าและสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มทุกชนิดจะกลับเข้าสู่องค์การการค้าโลก

8.3 ผลกระทบต่อสวัสดิการสังคม

เนื่องจากข้อตกลง MFA เป็นรูปแบบหนึ่งของการจำกัดปริมาณการส่งออกโดยสมัครใจ (Voluntary Export Restriction : VERs) ประเทศผู้ส่งออกต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้ข้อตกลง MFA จะเป็นผู้ได้รับค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) ที่เกิดจากการกำหนดโควต้าแทนที่จะเป็นประเทศนำเข้า เพราะ เป็นผู้จัดสรรโควต้าเอง ถึงแม้ว่าประเทศผู้ส่งออกจะได้ค่าเช่าทางเศรษฐกิจ แต่ก็เสียประโยชน์ที่เกิดจากการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่มีประสิทธิภาพ (Dead Weight Loss) ดังนั้นประเทศผู้ส่งออกจะได้รับผลกระทบทางด้านสวัสดิการ (Welfare) เป็นบวก หรือ เป็นลบนั้นขึ้นอยู่กับผลต่างระหว่างสวัสดิการสังคมที่ประเทศผู้ส่งออกได้รับเพิ่มขึ้นจากการจัดสรรโควต้าส่งออก หรือ ค่าเช่า

ทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) กับสวัสดิการสังคมที่สูญเสีย (Dead Weight Loss) ที่เกิดจากการจัดสรรทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ (ภาคผนวก)

ในช่วงระยะเวลาปรับตัว 10 ปี การเปิดเสรีการค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มจะส่งผลให้ค่าเช่าทางเศรษฐกิจ ที่ประเทศผู้ส่งออกได้รับจากการจัดสรรโควตาลดลงเรื่อย ๆ เนื่องจากปริมาณโควตาที่เพิ่มขึ้นทำให้ปริมาณการซื้อขายสินค้าสิ่งทอในโลกใกล้เคียงกับสถานะที่ไม่มีการกีดกันทางการค้าเพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันสวัสดิการสังคมที่สูญเสีย (Dead Weight Loss) ก็จะลดลงด้วยเนื่องจากการขยายปริมาณการส่งออก

อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของสวัสดิการสุทธิ (Net Welfare Effects) ที่เกิดขึ้นในช่วงของการปรับตัว (Transition Period) เปรียบเทียบกับกรณีที่มีข้อตกลงต่อไปนั้น ไม่สามารถที่จะคำนวณได้ ทั้งนี้เพราะ ข้อมูลในเรื่องเกี่ยวกับอัตราการขยายตัวของโควตาที่ประเทศไทยจะได้รับในช่วงเวลาเดียวกันขึ้นอยู่กับข้อตกลงในระดับทวิภาคีของประเทศไทยกับประเทศผู้นำเข้าเป็นช่วง ๆ ไป

การคำนวณสวัสดิการสังคมในกรณีศึกษานี้จะวิเคราะห์อยู่บนแบบจำลองดุลยภาพบางส่วน (Partial Equilibrium) โดยค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์การนำเข้าและอุปทานภายในประเทศของไทยของสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเท่ากับ -5 และ 2.15 ตามลำดับ⁸ เนื่องจากค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์การนำเข้าที่ใช้ในการศึกษาสวัสดิการสังคมมีความแตกต่างกันค่อนข้างมากในแต่ละการศึกษา ดังนั้นเพื่อให้สามารถแสดงให้เห็นถึงขนาดของผลกระทบทางสวัสดิการสังคมที่ใกล้เคียงมากขึ้น จึงทำการคำนวณ ในลักษณะของการใช้ค่าความอ่อนไหว (Sensitivity Analysis) โดยใช้งานศึกษาภัทรจิต⁹ ซึ่งประมาณค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์สิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเท่ากับ 1.24 ในกรณีของสหรัฐฯ และ เท่ากับ 2.2 ในกรณีของสหภาพยุโรป

การคำนวณผลกระทบสวัสดิการสังคมดังกล่าวข้างต้นจะคำนวณแยกเป็น 2 กรณี คือ กรณีที่มีข้อสมมติฐานว่าตลาดการซื้อขายสิ่งทอในโลกระหว่างประเทศผู้ส่งออก และ นำเข้ามีการแข่งขันสมบูรณ์ และ กรณีที่ตลาดมีการแข่งขันที่ไม่สมบูรณ์ (Imperfect Market) ทั้งนี้เพราะในสถานการณ์จริงนั้นจำนวนประเทศผู้ส่งออก หรือ ผู้ขาย และ ผู้ส่งออก มีจำนวนมากทั้งจำนวนประเทศที่อยู่ภายใต้ข้อตกลง ซึ่งมี 34 ประเทศ และ จำนวนผู้ผลิตและผู้ส่งออกซึ่งมีมาก ในขณะที่

⁸ ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้า และ อุปทานภายในประเทศไทยที่ใช้เป็นค่าความยืดหยุ่นเหมือนกับกรณีการพิจารณาผลกระทบที่มีต่อการส่งออก

⁹ ภัทรจิต (2538)

เดียวกันประเทศผู้นำเข้านั้นมีจำนวนน้อยกว่า (3 ประเทศ) และ ด้วยจำนวนของผู้นำเข้าน้อยกว่า ประเทศผู้ส่งออกจึงทำให้ประเทศผู้นำเข้านี้มีอำนาจทางการตลาด (Market Power) สูงกว่า ประเทศผู้ส่งออกจึงทำให้ประเทศผู้นำเข้าสามารถที่จะดึงค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) จากผู้ส่งออกกลับสู่ประเทศผู้นำเข้าได้ในบางส่วน

จากการศึกษาของ Erzan and Krishna (1991) ที่ทำการศึกษากฎการส่งออกเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของฮ่องกงไปยังสหรัฐอเมริกาภายใต้สมมติฐานความไม่สมบูรณ์ของตลาด (Imperfect Market) ให้ข้อสรุปว่า ร้อยละ 15 - 50 ของค่าเช่าทางเศรษฐกิจที่ประเทศฮ่องกงได้รับจากการจำกัดปริมาณการส่งออก ถูกโอนกลับไปให้แก่สหรัฐฯ ซึ่งเป็นประเทศผู้นำเข้า อันเป็นผลจากความไม่สมบูรณ์ของตลาด ดังนั้นในการศึกษานี้จึงคำนวณสวัสดิการสังคมโดยใช้หักค่าเช่าทางเศรษฐกิจ ร้อยละ 15 และ 50 เป็นอัตราที่ใช้ในการคำนวณสวัสดิการสังคมที่ไทย เหตุที่ไม่สามารถคำนวณในกรณีของประเทศไทยได้ นั่นก็เพราะ ยังขาดข้อมูลเกี่ยวกับราคาของโควต้า (Quota Price) ซึ่งในกรณีของประเทศไทยนั้นสามารถรู้ได้ เพราะมีการประมูลโควต้า และ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่ได้รับโควต้าส่งออกไปยังประเทศผู้นำเข้าต่าง ๆ

ผลการคำนวณสวัสดิการสังคม (Net Welfare Effect) ภายใต้สมมติฐานว่ามีการแข่งขันสมบูรณ์นั้น พบว่าในทั้งกรณีของสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของประเทศผู้นำเข้าทั้ง 2 ประเทศ ประเทศไทยยังคงได้รับสวัสดิการสังคมเพิ่มขึ้น (Net Gain) ในช่วงระยะเวลาปรับตัว 10 ปี โดยสวัสดิการสังคมจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2542 (ค.ศ. 1999) (ยกเว้นกรณีสิ่งทอที่ส่งเข้าไปยังสหภาพยุโรป ที่เพิ่มขึ้นจนกระทั่งปี พ.ศ. 2540 เท่านั้น) หลังจากนั้นแนวโน้มลดลง แต่ยังคงได้รับสวัสดิการเพิ่มขึ้น (Net Gain) อยู่ สวัสดิการสังคมที่คำนวณได้ชี้ให้เห็นว่า ในช่วงก่อน ปี พ.ศ. 2542 การลดลงของค่าเช่าทางเศรษฐกิจลดลงในอัตราที่ช้ากว่าสวัสดิการสังคมที่สูญเสีย ทำให้สวัสดิการสังคมที่ได้รับสุทธิมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมากกว่าปี พ.ศ. 2537 อย่างไรก็ตามตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 เมื่อปริมาณโควต้าที่ได้รับขยายตัวถึงระดับหนึ่ง การลดลงของค่าเช่าทางเศรษฐกิจกลับเริ่มลดลงในอัตราเร็วกว่าสวัสดิการสังคมที่สูญเสียไปส่งผลให้สวัสดิการสังคมสุทธิที่ไทยได้รับมีแนวโน้มลดลง

8.3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

กรณีสิ่งทอ ประเทศไทยได้รับสวัสดิการสังคมสุทธิเพิ่มขึ้น (Net Gain) ในช่วงระยะเวลาปรับตัว 10 ปี เท่ากับ 8,723 ล้านบาท โดยสวัสดิการสังคมเพิ่มขึ้นจาก 703 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2537 เพิ่มเป็น 870 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2540 และเพิ่มสูงสุดเท่ากับ 900 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2542

ภายหลังปี พ.ศ. 2542 สวัสดิการสังคมสุทธิที่ได้รับเริ่ม (Net Gain) มีแนวโน้มน้อยลงเหลือ 884 ล้านบาท และ 559 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2543 และ 2547 ตามลำดับ (ตารางที่ 23)

หากการปรับค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์นำเข้าของสิงทอเหลือ 1.24 สวัสดิการสังคมสุทธิที่ไทยได้รับ (Net Gain) เท่ากับ 8,325 ล้านบาท ซึ่งต่ำกว่ากรณีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 5 ถึงแม้ว่าค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์การนำเข้าที่ลดลงทำให้ความแตกต่างระหว่างปริมาณที่ดุลยภาพกับปริมาณโควต้าที่ได้รับลดลง และ สวัสดิการสังคมที่สูญเสียมีขนาดเล็กลง โดยจะเห็นได้จากสวัสดิการสังคมที่ได้รับสุทธิ (Net Gain) ในแต่ละปีในกรณีที่ค่าความยืดหยุ่นต่ำจะมีมูลค่ามากกว่ากรณีค่าความยืดหยุ่นสูง แต่ค่าความยืดหยุ่นที่ต่ำลงส่งผลให้การค้าสิงทอเข้าสู่ระบบการค้าเสรีเร็วกว่ากำหนด โดยใช้ระยะเวลาเพียง 7 ปี ดังนั้นจึงทำให้สวัสดิการสังคมสุทธิโดยรวมที่ไทยได้รับเพิ่มขึ้นในกรณีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 1.24 จึงน้อยกว่ากรณีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 5

ในกรณีของตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ (Imperfect Market) ส่งผลให้สวัสดิการสังคมที่ไทยได้รับสุทธิมีแนวโน้มลดลง เพราะค่าเช่าทางเศรษฐกิจส่วนหนึ่งถูกโอนไปให้แก่ประเทศผู้นำเข้า ในกรณีที่ค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) ถูกโอนไปให้แก่ประเทศผู้นำเข้าร้อยละ 15 ประเทศไทยจะได้สวัสดิการสุทธิเพิ่มขึ้น (Net Gain) เท่ากับ 6,798 ล้านบาท และ ในกรณีที่ค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) ถูกโอนไปให้แก่ประเทศผู้นำเข้าร้อยละ 50 ประเทศไทยจะสูญเสียสวัสดิการสังคมสุทธิ (Net Loss) เท่ากับ 2,307 ล้านบาท

กรณีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ประเทศไทยได้รับสวัสดิการสังคมสุทธิเพิ่มขึ้น (Net Gain) ในช่วงระยะเวลาปรับตัว 10 ปี เท่ากับ 56,357 ล้านบาท -โดยสวัสดิการสังคมเพิ่มขึ้นจาก 4,499 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2537 เพิ่มขึ้นเป็น 5,550 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2540 และเพิ่มสูงสุดเท่ากับ 5,763 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2542 ภายหลังปี พ.ศ. 2542 สวัสดิการสังคมสุทธิที่ได้รับเริ่ม (Net Gain) มีแนวโน้มน้อยลงเหลือ 5,687 ล้านบาท และ 3,809 ล้านบาท ในปี ค.ศ. 2000 และ 2004 ตามลำดับ(ตารางที่ 24)

หากการปรับค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์นำเข้าของสิงทอเหลือ 1.24 สวัสดิการสังคมสุทธิที่ไทยได้รับ (Net Gain) เท่ากับ 53,381 ล้านบาท ซึ่งต่ำกว่ากรณีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 5 ถึงแม้ว่าค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์การนำเข้าที่ลดลงทำให้ความแตกต่างระหว่างปริมาณที่ดุลยภาพกับปริมาณโควต้าที่ได้รับลดลง และ สวัสดิการสังคมที่สูญเสียมีขนาดเล็กลง โดยจะเห็นได้จากสวัสดิการสังคมที่ได้รับสุทธิ (Net Gain) ในแต่ละปีในกรณีที่ค่าความยืดหยุ่นต่ำจะมีมูลค่ามากกว่ากรณีค่าความยืดหยุ่นสูง แต่ค่าความยืดหยุ่นที่ต่ำลงส่งผลให้การค้าสิงทอเข้าสู่ระบบการค้าเสรีเร็วกว่ากำหนด โดยใช้ระยะเวลาเพียง 7 ปี ดังนั้นจึงทำให้สวัสดิการสังคมสุทธิโดยรวมที่ไทยได้รับเพิ่มขึ้นในกรณีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 1.24 จึงน้อยกว่ากรณีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 5

ในกรณีของตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ (Imperfect Market) ส่งผลให้สวัสดิการสังคมที่ไทยได้รับสุทธิมีแนวโน้มลดลง เพราะค่าเช่าทางเศรษฐกิจส่วนหนึ่งถูกโอนไปให้แก่ประเทศผู้นำเข้า ในกรณีที่ค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) ถูกโอนไปให้แก่ประเทศผู้นำเข้าร้อยละ 15 ประเทศไทยจะได้สวัสดิการสุทธิเพิ่มขึ้น (Net Gain) เท่ากับ 43,871 ล้านบาท และ ในกรณีที่ค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) ถูกโอนไปให้แก่ประเทศผู้นำเข้าร้อยละ 50 ประเทศไทยจะสูญเสียสวัสดิการสังคมสุทธิ (Net Loss) เท่ากับ 14,737 ล้านบาท

8.3.2 สหภาพยุโรป

กรณีสิ่งทอ ประเทศไทยได้รับสวัสดิการสังคมสุทธิเพิ่มขึ้น (Net Gain) ในช่วงระยะเวลาปรับตัว 10 ปี เท่ากับ 9,193 ล้านบาท โดยสวัสดิการสังคมเพิ่มขึ้นจาก 902 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2537 เพิ่มขึ้นเป็น 941 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2538 และเพิ่มสูงสุดเท่ากับ 943 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2540 ภายหลังปี พ.ศ. 2540 สวัสดิการสังคมสุทธิที่ได้รับเริ่ม (Net Gain) มีแนวโน้มน้อยลงเหลือ 943 ล้านบาท และ 531 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2541 และ 2547 ตามลำดับ (ตารางที่ 25)

หากการปรับค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์นำเข้าของสิ่งทอเหลือ 2.2 สวัสดิการสังคมสุทธิที่ไทยได้รับ (Net Gain) เท่ากับ 11,694 ล้านบาท ซึ่งสูงกว่ากรณีของค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 5 เพราะ ค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์การนำเข้าที่ลดลงทำให้ความแตกต่างระหว่างปริมาณที่ดูดยภาพกับปริมาณโควต้าที่ได้รับลดลง และ สวัสดิการสังคมที่สูญเสียมีขนาดเล็กลง โดยจะเห็นได้จากสวัสดิการสังคมที่ได้รับสุทธิ (Net Gain) ในแต่ละปีในกรณีที่ค่าความยืดหยุ่นต่ำจะมีมูลค่ามากกว่ากรณีค่าความยืดหยุ่นสูง ประกอบกับอัตราการเพิ่มขึ้นของโควต้าที่ไทยในกรณีของสหภาพยุโรปมีอัตราการขยายตัวที่ต่ำกว่ากรณีของสหรัฐฯ ระยะเวลาในการเปิดเสรี (17 ปี) จึงต่ำกว่าที่กำหนดไว้ตาม CATT

ในกรณีของตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ (Imperfect Market) ส่งผลให้สวัสดิการสังคมที่ไทยได้รับสุทธิมีแนวโน้มลดลง เพราะค่าเช่าทางเศรษฐกิจส่วนหนึ่งถูกโอนไปให้แก่ประเทศผู้นำเข้า ในกรณีที่ค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) ถูกโอนไปให้แก่ประเทศผู้นำเข้าร้อยละ 15 ประเทศไทยจะได้สวัสดิการสุทธิเพิ่มขึ้น (Net Gain) เท่ากับ 6,795 ล้านบาท และ ในกรณีที่ค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) ถูกโอนไปให้แก่ประเทศผู้นำเข้าร้อยละ 50 ประเทศไทยจะสูญเสียสวัสดิการสังคมสุทธิ (Net Loss) เท่ากับ 1,339 ล้านบาท

กรณีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ประเทศไทยได้รับสวัสดิการสังคมสุทธิเพิ่มขึ้น (Net Gain) ในช่วงระยะเวลาปรับตัว 10 ปี เท่ากับ 33,310 ล้านบาท โดยสวัสดิการสังคมเพิ่มขึ้นจาก 2,631 ล้านบาท

ในปี พ.ศ.2537 เพิ่มขึ้นเป็น 3,258 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2540 และเพิ่มสูงสุดเท่ากับ 3,394 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2542 ภายหลังปี พ.ศ. 2542 สวัสดิการสังคมสุทธิที่ได้รับเริ่ม (Net Gain) มีแนวโน้มน้อยลงเหลือ 3,358 ล้านบาท และ 2,316 ล้านบาท ในปี ค.ศ. 2543 และ 2547 ตามลำดับ(ตารางที่ 26)

หากการปรับค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์นำเข้าของสิ่งทอเหลือ 2.2 สวัสดิการสังคมสุทธิที่ไทยได้รับ (Net Gain) เท่ากับ 41,541 ล้านบาท ซึ่งสูงกว่ากรณีของค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 5 เพราะ ค่าความยืดหยุ่นของเส้นอุปสงค์การนำเข้าที่ลดลงทำให้ความแตกต่างระหว่างปริมาณที่ดุลยภาพกับปริมาณโควต้าที่ได้รับลดลง และ สวัสดิการสังคมที่สูญเสียมีขนาดเล็กลง โดยจะเห็นได้จากสวัสดิการสังคมที่ได้รับสุทธิ (Net Gain) ในแต่ละปีในกรณีที่ค่าความยืดหยุ่นต่ำจะมีมูลค่ามากกว่ากรณีค่าความยืดหยุ่นสูง ประกอบกับอัตราการเพิ่มขึ้นของโควต้าที่ไทยในกรณีของสหภาพยุโรปมีอัตราการขยายตัวที่ต่ำกว่ากรณีของสหรัฐฯ ระยะเวลาในการเปิดเสรี (10ปี) เท่ากับที่กำหนดไว้ตาม GATT

ในกรณีของตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ (Imperfect Market) ส่งผลให้สวัสดิการสังคมที่ไทยได้รับสุทธิมีแนวโน้มลดลง เพราะค่าเช่าทางเศรษฐกิจส่วนหนึ่งถูกโอนไปให้แก่ประเทศผู้นำเข้า ในกรณีที่ค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) ถูกโอนไปให้แก่ประเทศผู้นำเข้าร้อยละ 15 ประเทศไทยจะได้สวัสดิการสุทธิเพิ่มขึ้น (Net Gain) เท่ากับ 25,692 ล้านบาท และ ในกรณีที่ค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) ถูกโอนไปให้แก่ประเทศผู้นำเข้าร้อยละ 50 ประเทศไทยจะสูญเสียสวัสดิการสังคมสุทธิ (Net Loss) เท่ากับ 7,918 ล้านบาท

9. บทสรุป

การเปิดตลาดสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มมีผลไม่มากนักต่อการแข่งขันในช่วงระยะเวลาปรับตัว 10 ปี ก่อนที่สินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มทุกชนิดจะถูกนำกลับเข้ามาสู่ GATTภายใต้องค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) ในปี พ.ศ. 2547 (ค.ศ. 2004) ทั้งนี้เพราะในช่วงเวลาดังกล่าวยังมีการจำกัดปริมาณการนำเข้าอยู่แต่มีข้อแตกต่างจากการจำกัดการนำเข้าเดิมตรงที่มีการกำหนดอัตราการเพิ่มของปริมาณการนำเข้า (Quota Growth) ที่ชัดเจนแน่นอน หากพิจารณาจากส่วนแบ่งของปริมาณนำเข้ารวมแล้ว ประเทศไทยไม่มีส่วนแบ่งปริมาณนำเข้าในตลาดที่มีการจำกัดปริมาณการนำเข้าเพิ่มมากขึ้นเท่าใดนัก และ ปริมาณนำเข้าที่เพิ่มขึ้นตามข้อตกลงนั้นไม่อยู่ในอัตราที่เพิ่มขึ้นมากพอที่จะทำให้เกิดภาวะการค้าเสรีก่อนกำหนดเวลา หรือ ก่อนปี

พ.ศ. 2547 ถึงแม้ว่าจะกำหนดสัดส่วนในการนำเข้าสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มชนิดต่าง ๆ (Category) เข้ามาเป็น 3 ระยะเวลาในช่วงของการปรับตัวดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ก็ไม่มีผลต่อการเปิดเสรีมากนัก ทั้งนี้เพราะ สัดส่วนจำนวนชนิดของสินค้าที่นำเข้ามาทั้ง 3 ช่วงเวลารวมกัน ประมาณ ร้อยละ 51 ของชนิดของสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งเป็นที่คาดการณ์ได้ว่า สินค้าเหล่านี้ที่นำเข้ามาสู่องค์กรการค้าโลกจะเป็นส่วนที่ไม่เคยมีการจำกัดปริมาณนำเข้ามาก่อน (ประมาณครึ่งหนึ่งของชนิดสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเท่านั้นที่ถูกจำกัดปริมาณนำเข้า)

อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตที่สำคัญ อีกประการหนึ่ง คือ บทเฉพาะกาลที่เรียกว่า

“Safeguard” ซึ่งในข้อกำหนดนั้นระบุว่า หากประเทศผู้นำเข้ามีปัญหาในการนำเข้าจากประเทศผู้ส่งออกประเทศใดประเทศหนึ่งมากเกินไป อันเนื่องมาจากข้อตกลงในช่วงการปรับตัว ประเทศนำเข้าสามารถที่จะดำเนินการฝ่ายเดียว (Unilateral) ที่จะจำกัดปริมาณการนำเข้าได้ โดยไม่ต้องเจรจากับประเทศผู้ส่งออก ตราบใดที่มีการกำหนดอัตราเพิ่มปริมาณการนำเข้า (Quota Growth) และ การจำกัดปริมาณการนำเข้าดังกล่าว ประเทศผู้ส่งออกจะเป็นผู้จัดสรรโควตาเอง ซึ่งหมายถึงว่า ประเทศนำเข้านั้นยังได้รับค่าเช่าทางเศรษฐกิจอยู่ โดยที่ประเทศนำเข้าสามารถจำกัดปริมาณการนำเข้าทำได้ตลอดช่วงระยะเวลาปรับตัว 10 ปี (จนถึงปี พ.ศ. 2547)

สำหรับกรณีผลกระทบทางด้านสวัสดิการสังคม (Social Welfare) จากการคำนวณโดยใช้ดุลยภาพบางส่วน (Partial Equilibrium) สามารถสรุปได้ว่า ประเทศไทยจะได้รับค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) ลดลงในช่วงปรับตัวทั้งในกรณีสหรัฐอเมริกา และ สหภาพยุโรป ซึ่ง ค่าเช่าทางเศรษฐกิจจะลดลงมากในช่วง 3-4 ปีสุดท้าย ของระยะเวลาการปรับตัว กล่าวคือ ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นไป ซึ่งในช่วงนั้นการแข่งขันจากประเทศต่าง ๆ จะสูงขึ้นเรื่อย ๆ เพราะ เป็นระยะเวลาที่อัตราการเพิ่มของปริมาณการนำเข้าสะสมสูงขึ้นเรื่อย ๆ อย่างไรก็ตามหากคำนึงความไม่สมบูรณ์ของตลาด การซื้อขายสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มในโลกซึ่งมีลักษณะที่ผู้ซื้อมีอำนาจในการตลาด (Market Power) มากกว่าผู้ขาย เพราะผู้ซื้อมีจำนวนน้อยราย ส่งผลให้ค่าเช่าทางเศรษฐกิจ (Economic Rent) ถูกโอนกลับไปยังประเทศผู้นำเข้า ในการศึกษาพยายามที่จะประเมินค่าโดยใช้อัตราส่วนของการโอนค่าเช่าทางเศรษฐกิจกลับโดยใช้อัตราส่วนในกรณีของประเทศฮ่องกง¹⁰ ซึ่งทำการศึกษาโดย Erzan and Krishna (1991) นั้น พบว่าประมาณร้อยละ 15-50

¹⁰ ในกรณีของประเทศไทย ไม่สามารถที่จะคำนวณค่าเช่าทางเศรษฐกิจที่ถูกนำกลับไปยังประเทศผู้นำเข้าได้ เพราะการจัดสรรโควตาส่งออก ไม่มีการประมูลเช่นเดียวกับประเทศฮ่องกง